

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Povědomí středoškolských studentů o rasismu a krajní pravici v České republice

Bakalářská práce

Autor: Petr Vajner
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Historie se zaměřením na vzdělávání
Etická výchova se zaměřením na vzdělávání
Vedoucí práce: Mgr. Markéta Levínská, Ph.D.

Hradec Králové

2016

Zadání bakalářské práce

Autor: Petr Vajner

Studium: P13860

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Historie se zaměřením na vzdělávání, Etická výchova se zaměřením na vzdělávání

Název bakalářské práce: **Povědomí středoškolských studentů o rasismu a krajní pravici v České republice**

Název bakalářské práce AJ: Awareness of high school students about racism and the far-right in the Czech Republic

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Závěrečná práce zjišťuje, s jakými rasistickými projevy se setkávají středoškoláci a jaké je jejich povědomí o rasismu a neonacistické scéně v České Republice. Teoretická část se bude věnovat vysvětlení důležitých pojmů souvisejících s rasismem a jeho vývojem v českých zemích. Dále bude stručně představena česká neonacistická scéna, její vývoj a působení. Práce také nastíjí možnosti prevence proti pravicovému extremismu na středních školách. V praktické části provedu kvalitativní výzkum formou rozhovoru s vybranými studenty středních škol.

1. CHMELÍK, Jan. Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty. Vyd. 1. Praha: Linde, 2001. 172 s. ISBN 80-7201-265-7. 2. MARES, Miroslav. Pravicový extremismus a radikalismus v CR. Vyd. 1. Brno: Centrum strategických studií, 2003, 655 s. ISBN 80-865-9845-4. 3. MORVAYOVÁ, Petra a Dana MOREE. Dvakrát měř, jednou řež: od multikulturní výchovy ke vhledu. Praha: Člověk v tísni, 2009, 119 s. ISBN 978-80-86961-86-6. 4. PRŮCHA, Jan. Interkulturní psychologie: [sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů]. Vyd. 3. Praha: Portál, 2010, 220 s. ISBN 978-80-7367-709-1. 5. ŘÍČAN, Pavel. S Romy žít budeme - jde o to jak: Dějiny. Současná situace. Kořeny problémů. Naděje společné budoucnosti. Vyd. 1. Praha: Portál, 1998, 143 s. ISBN 80-717-8250-5. 6. ŠIŠKOVÁ, Tatjana. Výchova k toleranci a proti rasismu: [multikulturní výchova v praxi]. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2008, 273 s. ISBN 978-80-7367-182-2.

Garantující pracoviště: Katedra pedagogiky a psychologie,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Markéta Levínská, Ph.D.

Oponent: Mgr. Irena Loudová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 11.2.2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval pod vedením vedoucí bakalářské práce samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne:

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval paní Mgr. Markétě Levínské, Ph.D., za vedení, odborné rady a přátelský přístup při psaní bakalářské práce.

Anotace

VAJNER, Petr. *Povědomí středoškolských studentů o rasismu a krajní pravici v České republice*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2016. 59 s. Bakalářská práce.

Závěrečná práce *Povědomí středoškolských studentů o rasismu a krajní pravici v České republice* zjišťuje, jak čeští středoškoláci chápou termín rasismus a jaké je jejich povědomí o tuzemské neonacistické scéně. Teoretická část vymezí základní terminologii a definuje stěžejní fenomény. Bude se věnovat popsání dějinného vývoje rasismu a vysvětlení důležitých souvisejících pojmů. Dále bude stručně představena česká neonacistická scéna, její vývoj a působení v celosvětovém kontextu. Zvláštní pozornost je věnována životnímu stylu, symbolice a hudební tvorbě českých neonacistů. Práce také nastíní možnosti prevence proti pravicovému extremismu na středních školách. V praktické části je proveden kvalitativní výzkum formou ohniskových skupin ve čtyřech třídách jedné střední školy, okruhy tohoto bádání jsou determinovány a podloženy poznatky z teoretické části.

Klíčová slova: Rasismus, Krajní pravice, Neonacismus, Ohnisková skupina, Střední škola

Annotation

VAJNER, Petr. *Awareness of high school students about racism and the far-right in the Czech Republic*. Hradec Králové : Pedagogical Faculty, University of Hradec Králové, 2016, 59 pp. Bachelor Degree Thesis.

The thesis "Awareness of High-School Students of Racism and the Far-Right in the Czech Republic" reconnoitres how Czech high-school students perceive the term racism as well as what is their awareness of the inland Neo-Nazi scene. Theoretical background determines basic terminology and defines pivotal phenomena. It deals with description of the historical development of racism and explanation of important related concepts, too. Czech Neo-Nazi scene is introduced as it develops and impacts the worldwide context. Special attention is given to Czech Neo-Nazi lifestyle, tokens, and music. The thesis also outlines how to prevent the far-right extremism at high schools. As for practical approach, qualitative investigation is made by the focus groups in four classes of a high school. Spheres of this investigation are determined and supported with theoretical knowledge.

Keywords: Racism, Far right, Neo-nazism, Focus groups, High school

Obsah:

Úvod.....	8
1 Teoretická část	10
1.1 Rasa, etnikum a národ	10
1.2 Radikalismus a extremismus.....	12
1.3 Rasismus.....	14
1.3.1 Historie rasismu	15
1.3.2 Rasismus v českém právním řádu.....	19
1.3.3 Xenofobie, nacionalismus a antisemitismus.....	20
1.4 Neonacismus	22
1.4.1 Neonacistické skupiny a organizace	24
1.4.2 Krajně pravicové politické strany v ČR.....	28
1.4.3 Neonacistická symbolika a terminologie	29
1.4.4 Životní styl a móda neonacistů	31
1.4.5 Demonstrace, násilná trestná činnost, koncerty a další projevy.....	32
1.4.6 White power music.....	35
1.5 Prevence rasismu v českém školství	36
2 Praktická část.....	38
2.1 Metodika výzkumu	38
2.2 Cíle výzkumu	38
2.3 Výzkumné okruhy.....	39
2.4 Metoda sběru dat.....	39
2.5 Cílová skupina.....	40
2.6 Předvýzkum	40
2.7 Analýza dat	41

2.7.1	Skupina A	41
2.7.2	Skupina B.....	43
2.7.3	Skupina C.....	46
2.7.4	Skupina D	49
2.8	Diskuse	51
Závěr	52
3	Použité informační zdroje	54
3.1	Odborná literatura	54
3.2	Jiné informační zdroje	56
4	Seznam tabulek	59

Úvod

Neonacismus a rasismus je stále aktuální téma zvláště v dnešní době, kdy se obrovské masy lidí z nám vzdálených kultur daly do pohybu a ve velkém překračují hranice Evropské unie. Informace o této rozsáhlé migraci obyvatel v české společnosti silně rezonují, mezi některými tyto zprávy vzbudily vlnu solidarity, ale u mnoha českých občanů tyto zprávy vyvolávají negativní emoce, jako jsou strach, zoufalství, nebo dokonce nenávisť. Právě frustrovaní občané, kteří nejsou spokojeni se současnými děním, se snadno mohou uchýlit ke krajnostem, jako je právě pravicový extremismus a neonacismus. Z tohoto těžší různé populisticky laděné politické formace, které nabízejí lidem zdánlivě jednoduchá řešení a navenek se tváří jako vlastenci, i toto je jeden z projevů krajní pravice v ČR.

Toto téma jsem si vybral nejen proto, že je aktuální, ale i proto, že pravicové extrémisty a radikály už delší dobu s obavami sleduji. Rasismus a krajní pravici jsme se rozhodli v práci zkoumat společně z důvodu, že rasismus je klíčovým východiskem neonacismu. Bez správného definování termínů rasa, etnikum, rasismus a antisemitismus nelze zcela pochopit neonacistickou ideologii.

Cílem naší práce je zjistit, jak středoškolsí studenti chápou termín rasismus a kolik toho vědí o krajní pravici, konkrétně o neonacistickém hnutí. Jako stěžejní výzkumné otázky jsme si položili, zda studenti dokážou definovat rasismus, druhou otázkou je, jestli studenti zvládnou správně popsat specifika neonacistické scény. Jedná se zejména o životní styl, organizace, symboly nebo neonacistickou hudební tvorbu.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se věnuje vymezení základní terminologie a předložení nejdůležitějších faktů a informací. Teorie obsahuje pět hlavních kapitol, které pojednávají o rase, extremismu, rasismu, neonacismu a prevenci. Nejvíce prostoru je věnováno rasismu a neonacismu, tyto dva okruhy jsou v rámci výzkumu nejvíce diskutované.

Pro potřeby praktické části byl zvolen kvalitativní výzkum formou ohniskových skupin (focus groups). Formou menšího dotazníkového šetření byl proveden předvýzkum, kdy byla ověřena srozumitelnost otázek. Výzkum byl proveden v rozsahu čtyř různých tříd

jedné střední školy. V závěru jsou na základě výsledků výzkumu formulované hypotézy a možná praktická doporučení.

1 Teoretická část

1.1 Rasa, etnikum a národ

Zásadní je definovat si základní terminologii, zcela klíčovým se pro naši práci stává pojem rasa. V biologickém pojetí znamená plemeno nebo plémě. My budeme pracovat s pojmem rasa v souvislosti s lidmi. Lidská rasa je antropologický termín, který do dnešních dnů nemá jednoznačný výklad a během historie se názor na lidské rasy dramaticky vyvíjel a nikdy nepanoval všeobecný konsenzus. Vědecké bádání dokazuje, že o existenci lidských ras lidé věděli již ve starověku, zejména když se setkali s někým, kdo vizuálně nevypadal jako oni. Hlavním na první pohled zjevným, kritériem odlišnosti se v dobách prvních civilizací stala barva kůže. Dokládá nám to staroegyptská barevná malba, která zobrazuje červenohnědého Egyptana, bílého Libyjsce, žlutého Asyřana a černého Núbijce.¹ Radikální změna pohledu na lidské rasy přichází během osvícenství. Přibližně od 17. století se začíná užívat slova rasa, roku 1684 francouzský fyzik Francois Bernier předložil světu svou vědeckou klasifikaci lidských ras. Ve svém díle rasou označoval skupiny lidí s podobnými somatickými a fyziologickými znaky, které se dědičně přenášejí z generace na generaci.² Dalším významným rasovým teoretikem byl slavný švédský přírodovědec Carl Linné, který nadřazoval bělochy nad černochoy. Na pět ras, podle odlišností determinovaných přírodními podmínkami, rozdělil lidstvo německý lékař Fridrich Blumenbach. V souvislosti s termínem rasa je třeba zmínit učení anglického aristokrata Francise Galtona, který na základě Darwinových evolučních teorií sestavil vlastní pseudovědecké učení o „šlechtění“ lidských bytostí tzv. eugeniku, z řeckého eu-genos tedy dobře narozený. Francis Galton vycházel z přesvědčení, že on sám je představitelem „lepší“ rasy, své rasistické učení světu prezentoval roku 1869 v knize Dědičný génius.³

V současné době ve světle moderní vědy, a to zejména genetiky, se čím dál tím více ukazují rasové koncepty jako nevědecké a zastaralé. Základním nedostatkem

¹ WOLF, J., Lidské rasy a rasismus v dějinách a v současnosti, s. 80-81.

² MACHALOVÁ, T., Lidská práva proti rasismu, s. 109.

³ DEMARCO a kol., Architekti kultury smrti, s. 67-69.

rasových teorií je, že neexistuje čistokrevný zástupce jedné rasy.⁴ Samotnými základy klasických teorií, které lidstvo rozdělují na rasy, pak otřásl zveřejnění výsledků amerického biologa Richarda Lewontina. Ten ve svém bádání zaměřeném na lidský genom došel k jednoznačnému závěru, že v rámci populační genetiky najdeme více rozdílů uvnitř jedné „rasy“ než mezi dvěma různými „rasami“.⁵ To znamená, že z hlediska lidské DNA nelze jednoznačně určit hranice jednotlivých ras. Tyto soudobé poznatky reflektoval antropologický slovník Masarykovy univerzity v Brně ve své nově doplněné definici rasy, kde se mimo jiné dočteme: „*Současná molekulární *genetika nepotvrdila existenci relevantních rozdílů v *genomu mezi lidskými *populacemi a zpochybnila pojem rasy jako striktně oddělené biologické kategorie.*“⁶

I přes tato moderní zjištění nalezneme v mnohých soudobých odborných publikacích i učebnicích definice rasy, které nějakým způsobem navazují na učení osvícenců např. C. Linného. V publikaci Terminologie a symbolika užívaná soudobou extremistickou scénou nám autor předkládá následující definici lidské rasy: „*Skupina lidí, kterou spojuje dlouhodobý společný vývoj, v jehož průběhu se vlivem rozdílného prostředí vytvořily shodné morfologické a fyziologické znaky (barva pleti, barva tvar vlasů, očí, rysy tváře, tvar lebky, nosu apod., rovněž temperament). Lidstvo se člení na 3 základní rasové skupiny – rovníkovou, indoevropskou a mongolskou. Dále se člení do 30 různých podskupin.*“⁷ V učebnici pro základní školy z roku 1998 od nakladatelství SPN se žáci zase mohou dočíst: „*státy můžeme dělit podle lidských ras, jazykových skupin, národů, počtu obyvatel, přírůstku obyvatelstva apod.*“⁸ Dále v učebnici najdeme, že existují lidské rasy: bílá (europoidní), žlutá (mongoloidní), černá (negroidní) a červená (australoidní).⁹ Dalším obrovským problémem, který vyvstává spolu s kategorizováním lidí podle jejich fyzického vzhledu (barvy kůže, typu a délky vlasů, výšky postavy, tvaru nosu apod.), je vznik předsudků a možná diskriminace příslušníků určité „rasy“ (viz kapitola 1.3 Rasismus).

⁴ DACÍK, T., Rasy a rasismus, s. 27.

⁵ DANICS, KAMÍN, Extremismus, rasismus a antisemitismus, s. 79.

⁶ MALINA, J. Antropologický slovník [online], rasa.

⁷ KALAMÁR, Š., Terminologie a symbolika užívaná soudobou extremistickou scénou, s. 36.

⁸ CHALUPA a kol., Zeměpis pro 8. a 9. ročník základní školy, s. 31.

⁹ Tamtéž, s. 31.

Rasou jako kategorií se mohou zabývat především antropologové, sociologové a také psychologové.

Etnikem neboli etnickou skupinou se rozumí historicky vzniklá skupina lidí, kteří mají společný biologický původ, fyziologické znaky, společné dějiny náboženství a kulturní významové vzory. Etnikum dále spojuje společné území a sdílený společenský řád. Naproti tomu stojí tzv. formalistická definice, která etnikum definuje jako sociální konstrukt, který je vymezen na základě referenčního vztahu mezi tím, co je nám vlastní, a tím, co je nám cizí.¹⁰ Pojem etnikum se může významově překrývat s pojmem národ, ale nejedná se o synonyma. Etnická identita je pocit sounáležitosti s daným etnikem.¹¹

Národ je skupina lidí, která se hlásí ke stejné národnosti. Obecně platná definice národa neexistuje. Národ je determinován podobně jako etnikum, tedy společnými dějinami, společnou kulturou, územím a sdílenou národní identitou. Národní identita je sdílený národní obraz a vědomí určitých charakteristik národa, s tímto se váže národní hrdost a stud. Národní identita má mobilizační funkci, např. český národ ve 30. letech 20. století se stmelil proti rostoucí hrozbě nacistického Německa. V protikladu národní identity se uvádí evropská identita, která je specifická ztotožněním se s integrovanou nebo federalizovanou Evropou.¹² V politicko-systémové rovině je národ chápán jako společnost soustředěná v určitém státě. Souvisejícím pojmem je národní stát, což je suverénní geopolitický subjekt, na jehož území převládá jeden národ.¹³ Národnost však nemusí korespondovat se státním občanstvím daného jedince. Jan Průcha uvádí, že český národ lze identifikovat již od druhé poloviny 15. století.¹⁴

1.2 Radikalismus a extremismus

Synonymní výrazy pro radikalismus jsou důslednost, nekompromisnost nebo také bezohlednost, nesmiřitelnost a řešení za každou cenu.¹⁵ Radikalistická hnutí můžeme hypoteticky rozdělit na dva hlavní proudy. Na hnutí, která usilují o radikální cíl, v tomto

¹⁰ MACHALOVÁ, T., Lidská práva proti rasismu, s. 23.

¹¹ KAJANOVÁ, A., Sociální práce s etnickými a menšinovými skupinami: etnické, marginální a rizikové skupiny, s. 8.

¹² Tamtéž s. 9.

¹³ VLACHOVÁ a kol., Národ, národní identita a národní hrdost v Evropě, s.490-493.

¹⁴ PRŮCHA, J., Interkulturní psychologie, s. 55

¹⁵ Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/radikalizmus-radikalismus>

případě hovoříme o teoretickém radikalismu nebo hnutí, která k dosažení svých cílů využívají radikálních metod, pak se jedná praktický radikalismus.¹⁶ Oba typy se mohou prolínat, existovaly a doposavad existují hnutí, která usilují o radikální cíl a snaží se ho dosáhnout radikálními prostředky, do této skupiny patří zejména teroristické organizace, v tomto případě už by se dalo hovořit o extremismu. Radikalismus může být chápan jako mezikrok mezi demokracií a extremismem.¹⁷ Stoupence radikalismu nazýváme radikály. Extremismus je tedy termín příbuzný radikalismu, ale nejedná se synonymum. Pokud bychom uvedli příklad z politiky, radikalistická opozice by měla v programu změnit vládu, zatímco extrémní opozice by byla z podstaty protisystémová, měla by za cíl nejen svrhnout vládu, ale i změnit politický systém, a to i za použití násilí, např. nastolit diktaturu. Můžeme tedy definovat dva termíny: politický radikalismus, což je extremistické politické jednání, které se ovšem pohybuje v mezích daného ústavního systému, naproti tomu politický extremismus je militantní, protiústavní a ve svých projevech násilný.¹⁸

Někteří teoretikové uvádějí, že extremismus je produktem společnosti, která je zbudována na demokratických principech. Protože právě taková společnost nemá mechanismy na efektivní potlačování extremistických projevů, pokud by se tato společnost pokusila zavést dostatečně účinná protiopatření, byla by ohrožena demokratická podstata této společnosti.¹⁹ Problémem pro správné uchopení extremismu a jeho různých odnoží²⁰ byla jeho nedostatečná vědecká deskripce, toto se naštěstí v posledních patnácti letech změnilo k lepšímu. I přes značnou rozšířenost slova extremismus v ČR, neexistuje v odborné praxi jeho všeobecně uznávaná ustálená česká definice. Pojem extremismus je zejména žurnalistický a politologický, nejedná se o právní pojem. Extremismus vychází ze slova extrém, z latinského *extremus*, tzn. nejkrajnější, naproti tomu radikální pochází z latinského *radix*, to jest kořen.²¹ Vhodnou pracovní definici extremismu nám nabízí Ministerstvo vnitra: *Pojmem extremismus jsou*

¹⁶ KALAMÁR, Š., Terminologie a symbolika užívaná soudobou extremistickou scénou, s. 36.

¹⁷ DANICS, Š., Extremismus, s. 17.

¹⁸ CHMELÍK, J., Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty, s. 8-10.

¹⁹ Tamtéž, s.12.

²⁰ Tamtéž, s.5.

²¹ VEGRICHOVÁ, B., Extremismus a společnost, s. 12.

označovány vyhraněné ideologické postoje, které vybočují z ústavních, zákonných norem, vyznačují se prvky netolerance, a útočí proti základním demokratickým ústavním principům, jak jsou definovány v českém ústavním pořádku.²² Extremismus se dá rozdělit podle motivů např. na náboženský, ekologický, politický nebo rasově motivovaný. Politický extremismus rozdělujeme na pravicový (tzv. ultrapravice nebo také krajní pravice) a levicový (krajní levice). Pravicový extremismus je reprezentovaný zejména nacionalisty, neonacisty a fašisty. Mezi krajní levici se pak zejména řadí anarchisté a komunisté.²³

1.3 Rasismus

Rasismus je nenávistná ideologie, teorie i praxe, která přímo vychází z chápání lidské populace rozdělené na rasy. Roman David nám ve své učebnici předkládá širší definici tohoto pojmu: „Rasismus je teorie a ideologie hierarchizující sociální skupiny podle rasového klíče. Rasismus jako politická ideologie se snaží legitimizovat společenské nerovnosti na základě biologických (rasových) rozdílů mezi lidmi.“²⁴ Tatjana Šišková sestavila rozsáhlejší a konkrétnější definici rasismu: „Ideologie, která představuje soubor koncepcí vycházejících ze strachu z cizího (xenofobie) a tvořících jeho ideologickou nadstavbu. Předpokládá fyzickou a duševní nerovnost lidských plemen (ras) a rozhodující vliv rasových odlišností na dějiny a kulturu lidstva. Všechny rasové teorie jsou podloženy představou, že lidstvo je původně rozděleno na nižší a vyšší rasy. Vyšší rasy jsou pak tvůrčími a jsou nositeli civilizace a pokroku, jsou určeny k vládnutí. Nižší rasy jsou charakterizovány neschopností kulturní tvořivosti a je třeba je vést. Rasismus byl v průběhu historie používán jako ideologický základ pro agresivní chování, expanzi, ovládnutí a vykořisťování.“²⁵ Declaration of Race z roku 1978 definuje rasismus jako: „jakoukoli teorii, která tvrdí, že některé rasy jsou nadřazené, a to jim dává právo vládnout nad ostatními, či je dokonce vyhladit“.²⁶ Především v minulosti se pojem rasa mylně zaměňoval či směšoval s pojmem národ. Směšování či chybný výklad (často záměrný)

²² Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/prevence-informace-o-extremismu-co-je-extremismus.aspx>

²³ BASTL, M. Krajní pravice a krajní levice v ČR, s. 12.

²⁴ DAVID, R., Politologie: základy společenských věd, s. 347.

²⁵ ŠIŠKOVÁ a kol., Výchova k toleranci a proti rasismu, s. 13.

²⁶ KAJANOVÁ, A., Sociální práce s etnickými a menšinovými skupinami: etnické, marginální a rizikové skupiny, s. 11.

těchto výrazů byl jedním z prvních podnětů, které vedly ke vzniku rasismu. Pojem rasismus se nevyskytuje v žádném českém právním předpisu, v mezinárodní smlouvě ani ve směrnici Evropské komise.²⁷ Je to z důvodu, že rasismus je postoj, který teprve může vyústit v protiprávní jednání.

1.3.1 Historie rasismu

V této kapitole se pokusíme nastínit vznik a vývoj rasismu, není možné ani účelné popsat veškeré projevy rasismu v dějinách lidstva. Pro naše potřeby postačí, pokud popíšeme počátky rasismu u populací, u nichž se v jejich dějinách s tímto fenoménem setkáváme nejčastěji a které se staly při formování rasismu a jeho teorií nejdůležitější – Židé (rasový antisemitismus), Indiáni, afričtí otroci a Romové. Většina vědců se shoduje, že v dobách antiky a raného křesťanství neexistoval pojem, jenž by byl skutečným ekvivalentem rasy, tak jak je nejčastěji chápána dnes. „*Expert na antiku Frank Snowden ani po rozsáhlém výzkumu neobjevil žádný důkaz, že by kdekoliv v antickém světě sloužila tmavá barva pleti jako předpoklad pro nepřátelské rozlišování lidí.*“²⁸ A kde není definována rasa, nemůže být ani rasismus, to samozřejmě neznamená, že neexistovaly etnické předsudky a chování, které by se daly vykládat jako rasismus.

1.3.1.1 Antisemitismus

Židé po celou dobu své existence čelili nepřátelství, diskriminaci a hrozbě zániku. Ve 2. knize Mojžíšově se dočteme o tom, kterak byli Židé v Egyptě utlačováni, což nakonec vyústilo v jejich odchod (exodus) a hledání země zaslíbené. V tomto případě se však nejedná o historické události. Je ale jasné, že v dobách před Kristem se Židé setkávali s nepochopením kvůli svému monoteistickému vyznání a odlišným zvykům, což dalo vzniknout mnoha nepřátelským pověrám. V této souvislosti je třeba poznamenat, že z dobových zdrojů nelze jasně vyvodit, zdali se nepřátelství vůči Židům v této době dá považovat za začátek antisemitismu, protože ve starověkém světě se běžně vyskytuje více negativních soudů o různých etnických skupinách. Nelze tedy říct, že Židé by byli líčeni

²⁷ KAJANOVÁ, A., Sociální práce s etnickými a menšinovými skupinami: etnické, marginální a rizikové skupiny, s. 13-14.

²⁸ FREDRICKSON, G., Rasismus – stručná historie, s. 27.

hůře než ostatní.²⁹ O antisemitismu tedy můžeme mluvit až s příchodem křesťanství. Židé byli obviňováni z ukřižování Ježíše Krista. Frederickson poukazuje na důležitý aspekt kriminalizace Židů v období raného středověku. Názorový proud zastávaný např. sv. Augustinem tvrdil, že Židé musí konvertovat ke křesťanství, a tak mohou dojít odpuštění, v tomto případě šlo o antijudaismus. Druhý proud zastával názor, že Židé jsou dědičně zatíženi hříchem bohovraždy a je třeba je fyzicky zlikvidovat. V tomto případě se jedná o rasismus resp. rasový antisemitismus, protože tento proud počítá s tím, že jsou Židé z podstaty zkažení, nikoliv že to jsou lidé, kteří se „pouze“ přiklonili ke špatné víře.³⁰ Během středověku byli Židé rozptýleni po Evropě a měli specifické postavení ve společnosti, byli přímými poddanými panovníka, a tím byli pod jeho ochranou. Ve městech měli Židé vlastní ulice či čtvrti a žilo mezi nimi mnoho vynikajících lékařů a učenců, mnoho z nich se živilo lichvou, která byla pro křesťany zapovězená. Až do dob křížových výprav byli Židé většinovou společností tolerováni, ač byli ve společnosti značně neoblíbení. Během první křížové výpravy v 11. století byli Židé vystaveni teroru a pogromům, protižidovský pogrom postihl i Prahu.³¹ Celý zbytek středověku byli Židé vystaveni ostrakizaci, která vedla ke vzniku ghatt a rasově motivovanému násilí, a to zejména v souvislosti s dalšími křížovými výpravami a epidemiemi černé smrti. Na počátku 13. století prohlásila katolická církev, že je zapotřebí Židy z křesťanské společnosti vyčlenit. Antisemitismus významně ovlivnil i celé období novověku, v 19. století Wilhelm Marr ve své knize poprvé použil slovo antisemitismus a zároveň Židy obvinil, že připravují ovládnutí Německa, Židé byli v jeho knize líčeni jako z podstaty špatní. Jeho kniha měla v Evropě velký ohlas a mnoho lidí se začalo hrdě označovat za antisemity.³² Vrcholem antisemitismu v 19. století byla Dreyfusova aféra ve Francii a v Čechách to pak byla neslavně proslulá hilsneriáda. Rasový antisemitismus v té nejhrůznější podobě přišel s nástupem Hitlera k moci v Německé říši, útlak Židů na nacisty ovládaném území byl právně stvrzen Norimberskými rasovými zákony z roku 1935. O konečném řešení židovské otázky, tedy likvidaci všech Židů v koncentračních táborech, bylo rozhodnuto během

²⁹ DANICS, KAMÍN, *Extremismus, rasismus a antisemitismus*, s. 94.

³⁰ FREDRICKSON, G., *Rasismus – stručná historie*, s. 28.

³¹ BRIDGE, A. *Křížové výpravy*, s. 36.

³² FREDRICKSON, G., *Rasismus – stručná historie*, s. 67.

2. světové války 20. ledna 1943 na krátké konferenci prominentních nacistických pohlavárů ve Wannsee. Konferenci předsedal zastupující říšský protektor Protektorátu Čechy a Morava Reinhard Heydrich. Samotná likvidace Židů se zapsala do historie jako holokaust.³³

1.3.1.2 Američtí indiáni a černoši

S objevením Ameriky Kryštofem Kolumbem roku 1492 a zámořskými objevy rasismus naplno pocítily další veliké skupiny lidí, byli to indiáni a černoši. Afričtí černoši a američtí indiáni se stali obětí Evropanů, kteří je začali zotročovat. Indiáni se ukázali jako méně vhodné pro namáhavou práci na amerických plantážích, proto byli do Ameriky dováženi černí domorodci z Afriky. Běloši je kupovali od místních překupníků a odváželi na lodích do Severní Ameriky, kde byli využíváni k práci. Otroctví bylo v Africe běžnou praxí dávno před příchodem bílých kolonizátorů, Evropané tuto praxi dále rozvinuli. Otroctví bylo zprvu omlouváno pohanstvím Afričanů, pro ospravedlnování otevřeně rasistického chování vůči lidem černé pleti sloužil i mýtus o Chámově prokletí, který údajně předurčil lidi černé pleti k otroctví.³⁴ V době kolonizování Afriky bylo v křesťanské Evropě otrokářství vymýceno, nebylo přijatelné zotročovat souvěrce, ale obchod s pohanskými černochoy byl pro mnoho Evropanů morálně přijatelný. Tento fakt nám prezentuje rasistickou podstatu novověkého otroctví.³⁵ Na americké indiány panoval mezi evropskými objeviteli dvojnásobný názor. Na jednu stranu k nim Evropané přistupovali jako k neposkvrněným dětem přírody, které čekají na „zkulturnění“ z rukou příplouvajících křesťanů. Pokud se však indiáni nechovali vlídně a přátelsky, tak se v očích evropských kolonizátorů stali divokými zvířaty, která je třeba násilím zkrotit nebo vyhladit.³⁶ Bezohledným rasismem prosluli zejména španělští conquistadoři např. Hernán Cortés, kterému se s půl tisíci mužů podařilo zcela rozvrátit Aztéckou říši a podrobit si její obyvatele. Velmi krutě si počínal také další Španěl Francisco Pizarro, který si s pouhými třemi stovkami mužů podmanil jihoamerickou říši Inků a tamního panovníka nechal popraviti. Během osídlování Severní Ameriky byly tamní indiánské kmeny vyháněny

³³ Dostupné z: <http://www.holocaust.cz/dejiny/konecne-reseni-zidovske-otazky/>

³⁴ FREDERICKSON, G., Rasismus – stručná historie, s. 34.

³⁵ Tamtéž s. 35.

³⁶ Tamtéž s. 39.

ze svých přirozených lovišť, což vedlo k sérii indiánských válek, ve kterých byli indiáni poraženi. Indiánské války se sice nevedly z rasových důvodů, to ovšem nic nemění na faktu, že osadníci s indiány rasisticky jednali a během osídlování amerického kontinentu byla populace indiánů zdecimována. V severoamerických koloniích mohla být otrokem pouze osoba černé pleti, tento fakt determinoval nerovnoprávné postavení černochoů v nově ustavených Spojených státech amerických.³⁷ Změna pro černé obyvatelstvo USA, které se domáhalo svých práv, přinesla až americká občanská válka v letech 1861 – 1865. Po vítězství Unie bylo otroctví zrušeno, avšak úplné rovnoprávnosti se černoši v USA dočkali až po více než sto letech dalšího vývoje. Proti zrovnoprávnění černochoů a zrušení otroctví vystupoval zejména Ku-klux-klan, který vznikl jako reakce na prohru Konfederace v občanské válce. Otevřený rasismus zaměřený proti černochoům se nejdéle udržel v Jihoafrické republice ve formě tzv. apartheidu, a to až do roku 1994. Apartheid v praxi znamenal rasovou segregaci, bělošská minorita měla výrazně větší práva než zbytek obyvatel, navíc byli černoši v JAR všemožně diskriminováni. V JAR žili občané bílé pleti odděleně od zbytku obyvatelstva.

1.3.1.3 Romové

Romové přicházeli do Evropy ve vlnách, první vlna dorazila na starý kontinent přes Byzanc již před rokem 1000. První zmínky o Romech na území Koruny české pocházejí z 15. století, v Popravčí knize pánů z Rožmberka se dozvídáme o údajném spolupachateli zločinu „*Cikánovi černém*“. Ještě z téhož století se dozvídáme o prvních konfliktech s místním obyvatelstvem, Romové byli obviňováni z bezbožnosti a parazitického chování, které s jejich narůstajícím počtem bylo pro místní obyvatelstvo nepřijatelné.³⁸ Problematické soužití vedlo k pronásledování a perzekuci Romů. V roce 1554 vydává král Ferdinand I. nařízení, ve kterém vypovídá všechny Romy z Českého království. Svůj postoj dále zpřísnil tím, že dovolil uplatňovat vůči Romům fyzické násilí. Z únosných kočovníků se stali nežádoucí a obtížní tuláci, mezi obyvatelstvem největší nevoli způsoboval životní styl Romů, nesrozumitelný jazyk a odlišný vzhled. Romové svou tmavou pletí obyvatelům zemí

³⁷ FREDERICKSON, G., Rasismus – stručná historie, s. 51.

³⁸ ŘÍČAN, P., S Romy žít budeme - jde o to jak, s. 14.

Koruny české připomínali obávané Turky.³⁹ Následující století se Romům v Čechách a na Moravě nevedlo lépe, pro svůj svébytný způsob života byli pronásledováni, vyháněni, krutě trestáni, nebo dokonce i zabíjeni. Změna nastala v 18. století za vlády Marie Terezie, která začala uplatňovat vůči Romům asimilační politiku, romské rodiny jsou usazovány rozptýleně po Království a nuceni vzdát se svých tradic a svého jazyka.⁴⁰ Od té doby se pozvolna postavení Romů na území Čech a Moravy zlepšuje. Největší tragédií pro romskou populaci v Evropě stejně jako pro Židy byl vzestup nacismu v Německé říši. V roce 1933 vyšlo nařízení říšského prezidenta o ochraně lidu před gaunerskou populací, mezi níž byli zahrnuti i Romové.⁴¹ Romové byli odváženi do koncentračních táborů, kde je čekalo nelidské zacházení, nucené práce a nakonec systematická likvidace.

1.3.2 Rasismus v českém právním řádu

Jak už bylo zmíněno výše, slovo rasismus právní řád České republiky nezná, avšak Česká republika má široké spektrum zákonů na potírání rasistických projevů. Rasistické chování může být v rozporu s mnoha českými zákony, ve kterých se objevují termíny jako rasová nenávisť, veřejné hanobení národa či rasy nebo rasová diskriminace. Listina základních práv a svobod, která je nedílnou součástí ústavního pořádku České republiky, poskytuje základní právní východisko proti rasismu. V prvním článku se dočteme následující: „*Lidé jsou svobodní a rovní v důstojnosti i v právech. Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné.*“⁴² Ve třetím článku listiny se základní práva dále konkretizují: „*Základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení.*“⁴³

Členství v Evropské unii s sebou přineslo povinnost pro Českou republiku implementovat do svého právního řádu směrnice Evropské unie proti diskriminaci, a to i rasové a etnické. Tento fakt vyústil v roce 2009 ve schválení tzv. antidiskriminačního

³⁹ ČORNEJ, P., Dějepis pro střední odborné školy, s. 107.

⁴⁰ ŘÍČAN, P., S Romy žít budeme - jde o to jak, s. 15.

⁴¹ KUKLÍK, J. Dějepis pro gymnázia a střední školy, s. 43.

⁴² LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD, hlava 1, článek 1.

⁴³ LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD, hlava 1, článek 3.

zákona Parlamentem České republiky.⁴⁴ Tento zákon kritizuje ve svém článku advokátka Petra Sochorová takto: „Zásadní změny způsobené účinností antidiskriminačního zákona lze však očekávat spíše stěží. Zákon totiž v mnoha svých ustanoveních kopíruje úpravu již dávno obsaženou v jiných právních předpisech, např. v zákoně o zaměstnanosti či přímo v Listině základních práv a svobod.“⁴⁵

Rasistickému chování se ve větší míře věnuje také Trestní zákoník – č. 40/2009 Sb., konkrétně pak v rámci trestných činů narušujících soužití lidí, sem patří § 352 Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci, § 355 Hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob a § 356 Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod. Dále se Trestní zákoník zabývá rasově motivovanému jednání ve skupině trestných činů proti lidskosti, konkrétně § 400 Genocidium, § 401 Útok proti lidskosti, § 402 Apartheid a diskriminace skupiny lidí, § 403 Založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka a § 405 Popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia. Výše uvedené trestné činy jsou specifické tím, že rasový nebo etnický kontext tvoří jádro skutkové podstaty. U trestných činů proti lidskosti se tresty pohybují v rozsahu od 6 měsíců odnětí svobody pro § 405 až po výjimečný trest u § 400. U některých trestných činů např. § 146 Ublížení na zdraví je stanoven rasový kontext jako okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby. Z výčtu trestných činů a rozsahu možných trestů je zřejmé, že právní řád ČR disponuje značnou škálou zákonů na potírání rasismu a pravicového extremismu.

1.3.3 Xenofobie, nacionalismus a antisemitismus

V souvislosti s rasismem je třeba objasnit příbuzné pojmy xenofobie, nacionalismus a antisemitismus, který můžeme rozdělit na antijudaismus a rasový antisemitismus. Historický vývoj antisemitismu jsem stručně nastínil v kapitole 1.3.1. Rasový antisemitismus je nenávist k Židům jako takovým. Rasový antisemita bude nenávidět člověka, o kterém se domnívá, že je Žid, i když dotyčný jedinec judaismus nepraktikuje, protože podle jeho přesvědčení jsou Židé dědičně nenapravitelně zkažení. V rasovém pojetí jsou Židům přisuzovány charakteristické vlastnosti, jsou to zejména

⁴⁴ Zákon č. 198/2009 sb. Zákon o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů

⁴⁵ Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/antidiskriminacni-zakon-59391.html>

nenasytnost, zvláštní vlohы pro vydělávání peněz, odpor k tvrdé práci, vtíravost nebo vlezlost. V roce 1880 Karl Eugen Dühring představil světu dílo, ve kterém vysvětluje, že „problém“ s Židy je rasové povahy, tím se de facto stal duchovním otcem rasového nebo chceme-li rasistického antisemitismu.⁴⁶ Náboženský antisemitismus, tedy antijudaismus spočívá primárně v nenávisti k židovské víře. Byl praktikován zejména křesťany, kteří viděli jedinou možnost, jak se Židé mohou vykoupit, a to vzdát se své víry a přijmout Kristovo učení.⁴⁷

Nacionalismus je ideologie, která podle všeobecně rozšířeného pojetí vznikla v 19. století v souvislosti s emancipačními snahami některých národů a etnik např. Čechů v rámci habsburské monarchie.⁴⁸ Vůči tomuto všeobecně přijímanému pojetí nacionalismu se vymezil česko-britský sociolog Ernest Gellner takto: „*Je to nacionalismus, který plodí národy, a nikoli obráceně.*“⁴⁹ Dále ve svém díle určil klíčový předpoklad vzniku a rozvoje nacionalismu, tím podle něho je nástup průmyslové éry. Antropologický slovník Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity nám předkládá vhodné členění nacionalismu: a) *nacionalismus konzervativní (ochrana tradičních hodnot a institucí, vedoucí k udržení sociálního smíru a k posilování politického zřízení, například proti vlně přistěhovalectví); b) nacionalismus liberální (nejstarší forma, obhajoba svrchovanosti lidu, proti všem formám cizí nadvlády); c) nacionalismus politický (vystupuje jako pokroková a osvobozující síla, která nabízí perspektivu národní jednoty nebo nezávislosti); d) nacionalismus šovinistický (vychází z teorie nadřazenosti jednoho národa, respektive *rasy, nad ostatními, extrémní a fanatický, šířící nesnášenlivost a nenávist vůči ostatním národům.*⁵⁰ Právě poslední jmenovaný šovinistický nacionalismus někdy též jen šovinismus, byl u zrodu nejhorších tragédií lidstva, zejména pak druhé světové války. Právě v souvislosti s německým nacionálním socialismem se dnes nacionalismus často používá v negativním smyslu. Příbuzným pojmem nacionalismu je patriotismus, což je pocit věrnosti k zemi nebo jejímu způsobu života.⁵¹

⁴⁶ FREDRICKSON, G., Rasismus – stručná historie, s. 67.

⁴⁷ FREDRICKSON, G., Rasismus – stručná historie, s. 28.

⁴⁸ KAJANOVÁ, A., Sociální práce s etnickými a menšinovými skupinami: etnické, marginální a rizikové skupiny, s. 10.

⁴⁹ GELLNER, E., Národy a nacionalismus, s. 67.

⁵⁰ MALINA, J. Antropologický slovník [online], nacionalismus.

⁵¹ KALAMÁR, Š., Terminologie a symbolika užívaná soudobou extremistickou scénou, s. 27.

Xenofobii (doslova strach z cizího) lze definovat následovně: „*odpor, nepřátelství, nedůvěra ke všemu cizímu, k *jinakosti; chování a postoje dané biologickou předurčeností, které jsou vlastní snad všem živočišným druhům člověka nevyjímaje, u něhož tvoří živnou půdu pro *šovinismus, *rasismus a podobné projevy. Opakem je *tolerance, která je naopak výsledkem *enkulturace.*“⁵² Xenofobie je někdy užívaná jako obecný termín pro rasismus, antisemitismus a nacionalismus.

1.4 Neonacismus

V této kapitole bude definován neonacismus a stručně ozřejměna ideologie. V následujících podkapitolách bude rozebrána historie neonacismu, v rámci další pak budou popsány nejznámější neonacistické organizace. V samostatné podkapitole bude vysvětlena základní symbolika neonacistů a v jiné pak bude rozebrána neonacistická hudební tvorba. Celý fenomén neonacismu bude rozebírán se zaměřením na Českou republiku potažmo Československo s mírným přesahem do zahraničí. Není v možnostech této práce zmapovat celou tuzemskou neonacistickou scénu natož světovou, práce je zaměřena na klíčové aspekty tohoto hnutí.

V odborných kruzích nepanuje konsenzus, co se týče vymezení pojmu neonacismus, a s tím souvisí absence jednoznačné všeobecně přijímané definice tohoto termínu.⁵³ Neonacismus je nutné chápat jako označení daného fenoménu zvnějšku, neonacisté tento pojem pro označení sama sebe zpravidla neuvítají. Výjimkou jsou někteří aktivisté z řad mladší generace, kteří se s tímto označením sžili pod vlivem společensko-mediálního diskursu. Obvykle se neonacisté označují jako národní socialisté, nacionalisté, patrioti, vlastenci, skinheadé nebo pravičáci.⁵⁴ V nejobecnějším smyslu můžeme neonacismus definovat jako soudobou ideologii, která podstatným způsobem navazuje na myšlenky a tradice historického hitlerovského nacionálního socialismu z první poloviny 20. století. Neonacismus sympatizuje s německou třetí říší a jejími mocenskými a silovými aparáty, jako např. Waffen SS, a spřízněnými režimy (typicky fašistická Mussoliniho Itálie).⁵⁵ V rámci politického spektra jsou neonacisté nejmilitantnějšími

⁵² MALINA, J. Antropologický slovník [online], xenofobie.

⁵³ BASTL, M., Krajní pravice a krajní levice v ČR, s. 139.

⁵⁴ Tamtéž s. 140.

⁵⁵ MAREŠ, M., Terorismus v ČR, s. 132-133.

představiteli krajní pravice.⁵⁶ V knize Terminologie a symbolika užívaná soudobou extremistickou scénou je neonacismus charakterizovaný takto: „Vycházejí z teze o nadřazenosti bílé rasy. Hlavním nepřítelem neonacistů jsou imigranti, komunisté, liberálové, Cikáni, homosexuálové a především Židé. Rozdíl mezi neonacismem a klasickým nacismem je časové vymezení (nacismus vznikl ve 30. letech 20. století, neonacismus po 2. světové válce) a odklon od pangermanismu a tezí o vyvolenosti německého národa.“⁵⁷ Tato definice popisuje hlavní nepřátele neonacistů, jedná se určitou revizi ideových nepřátel nacistů, hlavní nepřítel – světová populace Židů – zůstává. S tím souvisí neonacisty často skloňované světové židovské spiknutí. Mezi neonacisty je rozšířen fenomén ZOG – Zionist Occupation Government, což je teorie, podle které sionističtí spiklenci tajně ovládají svět, zatímco oficiální vládní struktury jsou jen jejich loutkami.⁵⁸ Na extremistickém rasistickém webu white-media jsou popisováni další „noví“ nepřátelé, jsou to tzv. neomarxisté, multikulturalisté a nová levice.⁵⁹ Násilí neonacistů směřuje i proti narkomanům a handicapovaným, v očích neonacistů se jedná „biologický odpad“. Tímto se neonacisté agresivně vymezují vůči soudobým trendům ve společnosti, populistickými nenávisťnými články se snaží na svou stranu přilákat nespokojené občany.

Je důležité zdůraznit, že neonacismus není jednolitá ideologie, skládá se z mnoha názorových proudů, které mohou být v rozporu. Jedním z největších paradoxů neonacistického hnutí je bagatelizování obětí holokaustu nebo jeho popírání, často se v této souvislosti mluví o tzv. „Osvětimské lži“, přitom v neonacistické hudební tvorbě můžeme často narazit na oslavování genocidy spáchané na Židech.⁶⁰ Jedním z hlavních revizionistů holokaustu je britský spisovatel David Irving, který byl během svého působení v Rakousku v roce 2005 zatčen a odsouzen pro trestný čin popírání holokaustu na 3 roky vězení. V českém jazyce je dostupný text s názvem Osvětim: fakta versus fikce⁶¹, který zpochybňuje holokaust a překrucuje historická fakta, jako autor je uveden Rudolf Seidl, jehož identita není známa. Tento text byl v listopadu 2005 v tištěné podobě rozeslán

⁵⁶ MCGOWAN, L., Radikální pravice v Německu od roku 1870 po současnost, s. 24.

⁵⁷ KALAMÁR, Š., Terminologie a symbolika užívaná soudobou extremistickou scénou, s. 29.

⁵⁸ Taméž. s. 49.

⁵⁹ Dostupné z: <http://www.white-media.info/>

⁶⁰ BURYÁNEK, a kol., Interkulturní vzdělávání II., s. 160-161.

⁶¹ Dostupné z: <http://www.vzdelavaci-institut.info/?q=node/369>.

většímu množství učitelů dějepisu.⁶² Neonacistické hnutí je hnutí internacionální, které se oprostilo od některých nacistických tezí. Zejména opustilo pangermanismus, což souvisí se šířením neonacismu mezi slovanská etnika. Historické nesrovnalosti jsou překonávány vymezením společných cílů. Ty jsou prosazení nadvlády bílé rasy (white supremacism) a obrany evropsko-amerického prostoru před vlivem nepůvodních kultur a obyvatel (White Aryan Resistance – WAR).⁶³ Všechny neonacisty po celém světě spojuje bezohledný rasismus, míšení ras je pro tyto lidi nejhorším prohřeškem.

1.4.1 Neonacistické skupiny a organizace

Historie neonacistického hnutí je provázaná se skinheadskou subkulturou, tento trend byl signifikantní zprvu pro zahraniční neonacisty a v 90. letech i pro českou nově se formující neonacistickou odnož.⁶⁴ Soudobí čeští skinheadé, kteří navazují na tradiční apolitické britské skinheads z 60. let, se ostře vymezují proti chápání skinheada jako neonacisty. Tito tradiční skinheadé nazírají na vývoj své subkultury tak, že jim neonacisté ukradli identitu, pro tyto jedince jsou praví a jediní skinheads ti nerasističtí, od všech rasistů se distancují.⁶⁵ V 70. a 80. letech se hnutí skinheads ve Velké Británii začalo radikalizovat, jedním z důvodů bylo zvýšené sociální napětí způsobené nárůstem nezaměstnanosti. V této rozjitřené době se v rámci subkultury začínají formovat tzv. White power skinheads a Nazi skinheads. Jedná se o otevřeně rasistické odnože skinheads, cílem jejich agrese často bývali pakistánští přistěhovalci, ti byli obviňováni z toho, že původním obyvatelům ostrovního království berou práci. Hlavním představitelem britských neonacistických skinheadů se stal Ian Stuart Donaldson, frontman rasistické kapely Screwdriver, která vznikla v roce 1977. Donaldson později v roce 1987 založil významnou neonacistickou organizaci Blood and Honour, což v překladu znamená krev a čest (bojový pokřik Hitlerjungend).⁶⁶ Blood and Honour se soustředila na propagaci neonacismu, pořádání koncertů a organizování násilné činnosti s rasistickým podtextem. Tato neonacistická organizace brzy našla odezvu i v zahraničí,

⁶² Dostupné z: <http://dejinyasoucasnost.cz/archiv/2006/1/rudolf-seidl-osvetim/>.

⁶³ KALAMÁR, Š., Terminologie a symbolika užívaná soudobou extremistickou scénou, s. 49.

⁶⁴ DOBEŠOVÁ, Z., Česká neonacistická scéna po roce 1989, s. 16.

⁶⁵ VLADIMÍR 518, Kmeny: SKINHEADS.

⁶⁶ BURYÁNEK, a kol., Interkulturní vzdělávání II., s. 156

mimo jiné i v České republice, kde měla pobočku s názvem Blood and Honour Division Bohemia. Postupem času a pod vlivem vzrůstající represe se v rámci organizace Blood and Honour vyprofilovala samostatně působící mezinárodní teroristická organizace Combat 18. Tato paramilitantní skupina je založena na zásadách odporu bez vůdce (leaderless resistance), tato struktura spočívá na malých samostatně operujících skupinách. Buňky nejsou závislé jedna na druhé a členové jedné buňky často ani nevědí o existenci dalších buněk, buňky postrádají vůdce a operují bez hierarchického příkazu. Pokud dojde k zatčení členů jedné buňky nebo je buňka infiltrována nepřítelem, nehrozí rozkrytí celé organizace.⁶⁷ V USA proslul Řád mlčících bratří – The Sacred Order of the Silent Brotherhood (novinářsky zkráceně The Order) jako nejvýznamnější neonacistická organizace. Organizace vznikla v roce 1983 odštěpením extremistického jádra z Árijské národní církve (Aryan Nations Church), do čela organizace se postavil Robert Jay Mathews. Cílem organizace se stalo vyčištění severozápadu USA od černochoů a Židů (doslova „nahnání nepřátel do moře“).⁶⁸ Organizace se nejprve věnovala zajištění nezbytných financí, pomocí ozbrojených loupeží a vydírání, Řád si takto přišel na několik milionů amerických dolarů. Z těchto peněz financoval výcvikové tábory pro nové extremisty a kupoval zbraně a výbušniny pro svoje teroristické aktivity. Členové Řádu páchali mimo jiné rasově motivované bombové útoky a vraždy. Americké FBI se podařilo odhalit a zatknout hlavní předáky organizace, FBI vystopovala v roce 1984 i zakladatele organizace Mathewse, který se skrýval ve státě Washington. Mathews se policii nehodlal vzdát, a tak byl během zatýkání zabit, na operaci se podílely i jednotky SWAT. Agent FBI Wayne Manis vzpomíná na Řád takto: *„Nikdy během mé kariéry jsem neviděl nic srovnatelného. Jednalo se bezpochyby o nejorganizovanější teroristickou skupinu, která kdy operovala na území USA. Během mých deseti let u FBI jsem se dostal už do několika přestřelků, ale tomuto se nic nevyrovnalo.“*⁶⁹

První neonacisté se v Československu začali objevovat krátce po sametové revoluci zejména v řadách rychle se rozrůstajícího hnutí skinheads. Již za totality zde existovala nepočtená skupina skinheads, ti se však neprofilovali rasisticky, byli spřízněni s punkovou

⁶⁷ KALAMÁR, Š., Terminologie a symbolika užívaná soudobou extremistickou scénou, s. 25.

⁶⁸ Dostupné z: <http://www.rexter.cz/rad-mlcicich-bratri/2003/11/01/>

⁶⁹ Tamtéž

scénou a jejich společným nepřítelem byl totalitní režim.⁷⁰ Po roce 1989 a pádu společného nepřítele se otevřela cesta k tomu, aby se čeští skinheads, mezi kterými záhy začal bujet rasismus, stali úhlavními nepřáteli anarchisticky smýšlejících punkerů. O velkou popularizaci hnutí skinheads se na počátku 90. let zasloužila kapela Orlík, v čele s hercem Davidem Matáskem a zpěvákem Danielem Landou. Orlík ve svých písních hlásal svou pravdu o bílém jezdcí, který jede bílou Evropou. Po koncertu skupiny Orlík v květnu 1990 došlo v centru Prahy k rasově motivovaným útokům, během násilí zněla hesla Sieg Heil!⁷¹ O nacifikaci českých skinheads nemůže být pochyb.

První organizací na našem území, která sdružovala české neonacisty, se stala pobočka mezinárodní organizace původem z USA Hammerskins. V roce 1993 vzniká Bohemia Hammer Skins (dále jen BHS), náplní její činnosti byla všestranná podpora vznikající neonacistické scény. Aktivity této organizace byly rozsáhlé, zejména organizovala neonacistické srazy a koncerty, podporovala tvorbu rasistických kapel a starala se o distribuci jejich nahrávek. Dále zajišťovala vydávání neonacistických tiskovin a nášivek. Působení BHS se odehrávalo bez zvýšené pozornosti policie a médií. Některé koncerty měly i mezinárodní charakter a účastnilo se jich až 1000 příznivců.⁷² BHS byla neaktivnější mezi roky 1993 a 1996, kdy byla její činnost potlačena díky zásahům bezpečnostních složek ČR. BHS v svých aktivitách zcela neustala, ještě v roce 2000 zorganizovala dva koncerty.⁷³

V roce 1997 se dominantní organizací na domácí neonacistické scéně stává již výše zmíněná pobočka Blood and Honour Division Bohemia (dále jen BHDB), ta de facto převzala roli BHS a i její aktivity byly velmi podobného rázu. V době působení BHDB se už o neonacistickou scénu ve velké míře zajímala policie, média a aktivisté z Hnutí občanské solidarity a tolerance, to vyústilo v sérii policejních zátahů na hlavní postavy BHDB. Tato razie ukončila činnost BHDB, vůdčí osobnost BHDB Jaroslav Brož byl odsouzen na dva roky odnětí svobody nepodmíněně.⁷⁴

⁷⁰ BURYÁNEK, a kol., Interkulturní vzdělávání II., s. 155.

⁷¹ SEDLÁČEK, R., SKINHEADS dokument České televize.

⁷² BURYÁNEK, a kol., Interkulturní vzdělávání II., s. 155.

⁷³ BASTL, M., Krajní pravice a krajní levice v ČR, s. 144.

⁷⁴ BURYÁNEK, a kol., Interkulturní vzdělávání II., s. 156.

Koncem 90. let se z BHDB vydělila část aktivistů a založili další neonacistickou organizaci s názvem Národní odpor (dále jen NO). Zatímco BHDB v současné době již nevyvíjí žádnou veřejně zaznamatelnou aktivitu, NO je stále aktivní a zůstává hlavní organizací českých neonacistů.⁷⁵ Neonacistické organizace plně ve svém vývoji reflektovaly nástup moderních médií a to zejména internetu. Zatímco BHDB jako svoje hlavní informační a propagační médium používala tiskoviny a to zejména tzv. ziny, NO se naproti tomu už orientuje výhradně na používání Internetu. Distribuce tiskovin se ukázala jako velmi problémová, na základě domovních prohlídek a nalezených tiskovin mohla policie snadno usvědčit aktivní neonacisty z trestného činu podle § 403 nebo § 405, resp. obdobných paragrafů starého trestního zákoníku.⁷⁶ Hlavní postavou Národního odporu byl Filip Vávra, který byl několikrát stíhaný za násilné trestné delikty. Později byl Vávra svými souvěrci označen za zrádce, který donáší policii.⁷⁷ S neoficiální organizací NO spolupracovalo zaregistrované občanské sdružení Národní aliance v čele s Vladimírem Skoupým. Národní aliance se navenek prezentovala jako vlastenecká organizace s heslem: „Nic než národ“, sdružení bylo rozpuštěno v roce 2000 z důvodu nesplnění zákonných podmínek.⁷⁸ Pod tlakem policejních represí neonacisté v této době mění taktiku, snaží se zaujmout širší veřejnost prostřednictvím nenásilných akcí, demonstrací a průvodů. Poslední dostupné webové stránky NO odpor.org (dnes již neexistující), prezentovaly populistickou formou rasistické názory, obhajující a ospravedlňující zločiny Adolfa Hitlera, na tomto webu se daly stáhnout knihy popírající holokaust. NO se také pokoušela o monitorování nepřátel neonacistů, zejména antifašistů a levicových aktivistů v rámci projektu Anti-Antifa.⁷⁹ Partnerky českých neonacistů založily v roce 2007 ženské neonacistické hnutí Resistance Women Unity, cílem hnutí bylo vychovávat děti v duchu nacionálního socialismu. Aktivita této ženské odnože NO byla omezena v roce 2010 policejní akcí s názvem Lotta, při které byla mimo jiné zatčena vůdčí osobnost Michaela Dupová.⁸⁰ V atmosféře zostřeného boje proti projevům rasismu a neonacismu se

⁷⁵ BASTL, M., *Krajní pravice a krajní levice v ČR*, s. 144.

⁷⁶ DOBEŠOVÁ, Z., *Česká neonacistická scéna po roce 1989*, s. 53.

⁷⁷ BURYÁNEK, a kol., *Interkulturní vzdělávání II.*, s. 158.

⁷⁸ CHMELÍK, J., *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*, s. 22.

⁷⁹ ZÝBALOVÁ, M., *Kořeny rasismu*, s. 33.

⁸⁰ BASTL, M., *Krajní pravice a krajní levice v ČR*, s. 149.

ve třetím tisíciletí v ČR objevila odnož tzv. Autonomních nacionalistů, struktura této organizace je podobná výše zmíněné Combat 18. Autonomní nacionalisté se již distancují od hnutí skinheads a to i co se týče oblékání a vzhledu. Tento proud přišel do ČR z Německa, kde v roce 2002 vznikl.⁸¹

1.4.2 Krajně pravicové politické strany v ČR

V této kapitole budou představeny vybrané politické subjekty, u kterých můžeme sledovat jistý příklon k neonacismu. Je důležité zdůraznit, že v ČR otevřeně rasistická nebo neonacistická strana nemůže vzniknout či fungovat. MVČR nedovolí registraci strany, jejíž stanovy by byly v rozporu se zákonem a to zejména s Ústavou ČR. V Německu funguje krajně pravicová strana NPD (Nationaldemokratische Partei Deutschlands), její hesla jsou práce, rodina a vlast, tato strana udržuje vřelé vztahy s českou neonacistickou scénou, konkrétně s NO.⁸² Na Slovensku v parlamentních volbách 2016 uspěla Ľudová strana Naše Slovensko se ziskem 14 mandátů, strana na sebe poutá pozornost široké veřejnosti svými fašizujícími tendencemi a populismem. Předsedou této strany je Marian Kotleba, který ve svých projevech oslavoval klerofašistický Slovenský štát z let 1939 až 1945. Známa je Kotlebova fotografie, kde je oděn do uniformy, která je velmi podobná stejnokroji Hlinkovy gardy.⁸³ Mediálně nejproslulejším se stal jeho projev z roku 2009 na oslavách 70. výročí založení Slovenského státu, zde prohlásil, že chce otestovat demokracii v praxi a zakřičel: „Na stráž!“ (pozdrav používaný slovenskými fašisty). Během projevu ho v řadách publika podporovali i čeští neonacisté z hnutí NO. Kotleba byl během svého projevu zatčen slovenskou policií a vyslechl si obvinění z propagace nacismu.⁸⁴

V ČR sympatizuje s Kotlebovou Ľudovou stranou krajně pravicová Dělnická strana sociální spravedlnosti (DSSS), která přímo navazuje na zakázanou Dělnickou stranu (DS). V září 2009 vláda ČR podala návrh na zrušení DS. V roce 2010 Nejvyšší správní soud v Brně stranu rozpustil s odůvodněním, že DS propaguje xenofobii, šovinismus a rasismus a vybízí k násilí. Dále soud shledal, že strana ve své symbolice navazuje na německý národní

⁸¹ Tamtéž s. 150-153.

⁸² BASTL, M., *Krajní pravice a krajní levice v ČR*, s. 188.

⁸³ Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/marian-kotleba-slovensko-volby-d3g-/zahranicni.aspx?c=A160306_115452_zahranicni_ert

⁸⁴ Dostupné z: <http://bratislava.sme.sk/c/4348734/policia-rozohnala-zhromazdenie-extremistov.html>

socialismus.⁸⁵ Historii DS můžeme rozdělit na dvě vývojové etapy podle ideové profilace, kterou můžeme vyvodit podle spolupráce této strany s jinými subjekty. První etapa započala roku 2003 přejmenováním strany Nová síla na DS. Tato etapa se nesla hlavně v duchu nacionalismu navenek prezentovaného jako vlastenectví, dále DS ve svém programu kladla velký důraz na zaměstnaneckou problematiku a sociální témata, konkrétně pak romskou problematiku a přistěhovalectví. V této fázi DS spolupracovala s nacionalisticky orientovanými stranami Národní demokracie, Národní sjednocení a Republikáni Miroslava Sládka, s těmito stranami DS utvořila politickou formaci Národní pětka, se kterou chtěla uspět v parlamentních volbách v roce 2006. Uskupení se pro vnitřní rozpory rozpadlo ještě před zmíněnými volbami. Druhá fáze, kterou časově vymezujeme od roku 2007 do zániku strany, je charakterizována otevřenou spoluprací DS s neonacistickými subjekty, zvýšeným radikalismem a podporou násilných projevů. DS navázala styky s Národními korporativci, dále pořádala demonstrace společně s neonacisty z řad NO a Autonomních nacionalistů, tyto akce měly často násilný a protiromský charakter. Právě radikální protiromské postoje nacházely u hodně nespokojených lidí pozitivní odezvu.⁸⁶ Hlavní postavou po celou dobu existence DS byl jednoznačně její předseda Tomáš Vandas, který proslul například výrokem: „*Chceme zemi čistou, bílou bez parazitů a jiné verbeže.*“⁸⁷ Vandas se stal také předsedou navazující DSSS, která byla registrována jeho matkou po rozpuštění DS. DSSS ani DS nikdy nezískaly ve volbách dost hlasů, aby měly svého zástupce v Parlamentu ČR. DS zakládali bývalí členové krajně pravicové strany Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa, která si v 90. letech našla cestu do Parlamentu ČR. Její předseda Miroslav Sládek proslul svými slovními výpady proti Romům, a to i na půdě Poslanecké sněmovny.

1.4.3 Neonacistická symbolika a terminologie

Symbyly jsou pro neonacisty velmi důležité. Plní hned několik funkcí, mezi nejdůležitější patří dorozumívací, propagační a identifikační. Symbyly pro příslušníky neonacistických skupin slouží k označení jejich nové identity a společenského řádu, kde

⁸⁵ BASTL, M., *Krajní pravice a krajní levice v ČR*, s. 157.

⁸⁶ BASTL, M., *Krajní pravice a krajní levice v ČR*, s. 160.

⁸⁷ Tamtéž s. 175.

„vládnou oni“.⁸⁸ Neonacistickou symboliku můžeme rozdělit na symboliku barev, čísel, runovou symboliku, symboliku křížů a personifikovanou a verbální symboliku. Neonacistická symbolika je velmi rozsáhlá, i její základní zmapování vydá na samostatnou monografii, z tohoto důvodu budou na následujících řádcích vysvětleny jen vybrané symboly. Základní barvy pro neonacisty jsou bílá (čistota rasy), červená (krev), černá (smrt). V textových projevech neonacistů se velmi často objevují jednoduché číselné šifry. Základní je „88“, to značí dvakrát osmé písmeno v abecedě H, a to je zkratka nacistického pozdravu „Heil Hitler“. S dvěma osmičkami se často setkáváme v názvech neonacistických kapel, neonacisté se šifrou v internetových diskuzích zdraví. Podobná zkratka je „18“, systém šifrování je stejný, dostáváme tak zkratku pro Adolfa Hitlera, s touto šifrou se setkáváme u výše zmíněné organizace Combat 18. Jiná zkratka je 14, toto označuje tzv. 14 slov – *„We must secure the existence of our people and a future for White Children.“*⁸⁹ Tato věta je z úst významného amerického neonacisty Davida Lane, aktivisty výše popsané organizace Řád mlčících bratří. Vikingské a germánské runy jsou pro neonacistickou ideologii velmi důležité, nejčastěji se používají ty, které hrály významnou roli pro nacisty. Můžeme zmínit například runu Sig, užívanou jednotkami SS. Oblíbený je i Vlčí kříž (Wolfsangel), odznak záškodnických oddílů Werwolfů (vlkodlaků) na sklonku druhé světové války, nebo runa Leben, která označovala nacistický projekt SS Lebensborn. V současnosti se můžeme setkat s runou Tyr ve tvaru šipky směrem nahoru, kterou užívá ruské neonacistické uskupení Wotan Jugend, za druhé světové války byla užívána výcvikovým oddělením SS. Organizace Wotan Jugend si našla cestu i do ČR.⁹⁰ Mezi kříži v neonacistickém hnutí hraje prim kříž hákový (svastika), dále tradiční tlapatý kříž užívaný Německou říší a Wehrmachtem, mimo jiné i jako vojenské vyznamenání v podobě Železného kříže (už od pruských dob). Jako zástupný symbol svastiky užívají neonacisté keltský kříž.⁹¹ Hnutí dále používá mnoho zkratek složených z písmen např. RAHOWA – Racial holy war, česky rasová svatá válka.⁹² Značnou oblibu v neonacistickém prostředí si

⁸⁸ CHMELÍK, J., Symbolika extremistických hnutí, s 35.

⁸⁹ CHMELÍK, J., Symbolika extremistických hnutí, s 36.

⁹⁰ Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1035515-police-si-doslapla-na-lidry-ceskych-neonacistu-z-hnuti-wotan-jugend>

⁹¹ CHMELÍK, J., Symbolika extremistických hnutí, s 44.

⁹² Tamtéž s. 48.

získaly emblémy divizí Waffen SS. Odkaz elitních fanatických vojáků Waffen SS se mezi neonacisty těší velké úctě, umrlčí lebka – Totenkopf je emblém často užívaný neonacisty.

1.4.4 Životní styl a móda neonacistů

V kapitole 1.4.1 jsem vysvětlil, že čeští neonacisté se formovali v 90. letech v rámci hnutí skinheads, z toho vychází jejich móda a životní styl. Typické pro ně byly vyholené hlavy, pevné vysoké boty např. britské značky Dr. Martens, v našem prostředí se značně ujaly i klasické vojenské kanady, které byly dostupnější než zahraniční značky. Časté také byly dole zkrácené kalhoty jeans, aby vynikaly vysoké boty často šněrované bílými tkanicemi. Bílé tkanice sloužily jako rozpoznávací znak pro rasistické skinheady.⁹³ V českém prostředí se také značně prosadilo nošení vojenských kalhot s bíločerným maskovacím vzorem, toto také bylo specifické pro skinheady inklinující k neonacismu. Skinheady oblíbená byla vojenská letecká bunda tzv. bomber. Jedním z výrobců takových leteckých bund je Alpha Industries, tuto značku si neonacisté oblíbili, neboť logo připomíná SA jako Sturmabteilung.⁹⁴ Na bomberech neonacisté často nosili odznáčky nebo nášivky neonacistických organizací nebo jiné symboly odkazující k nacismu a rasismu.

Oděvní značky, které neonacisté kupují, můžeme rozdělit do dvou skupin. První skupinou jsou značky zneužitě, sami výrobci nijak neinklinují k neonacismu, ale neonacisté si značku z nějakého důvodu oblíbili, takovým případem může být již zmiňovaná Alpha Industries. Dalším případem mohou být boxerské značky Everlast a Lonsdale, Lonsdale si neonacisté vybrali proto, že v názvu značky jsou písmena NSDA, což v myslích neonacistů odkazuje k hitlerovské NSDAP. Firma na toto reagovala kampaní proti rasismu.⁹⁵ Druhou skupinu značek můžeme označit jako od neonacistů pro neonacisty, tyto značky se stávají pro neonacisty důležité zejména v dnešní době, kdy se velká část neonacistů odpoutala od skinheadské image. Tyto značky nějakým způsobem odkazují k nacismu nebo rasismu, v některých případech je toto poselství velmi fundovaně zakamuflované, tak aby značka nemohla být vystavena trestnímu stíhání. Některé firmy mají svůj zlověstný odkaz už v názvu, jedná se například o německou značku Consdaple (v názvu nalezneme NSDAP)

⁹³ KALAMÁR, Š., Terminologie a symbolika užívaná soudobou extremistickou scénou, s. 116.

⁹⁴ Tamtéž, s. 114.

⁹⁵ Tamtéž, s. 117.

nebo taktéž německou Ansgar Aryan. Na oficiálním e-shopu značky Ansgar Aryan je možné si objednat např. mikinu s potiskem „*eighty eight crew*“, o tom pro koho je tato značka určená, není pochyb.⁹⁶ Dále ještě můžeme zmínit značky jako Masterrace, Pit Bull Germany a Thor Steinar.⁹⁷ Současní neonacisté zejména pak Autonomní nacionalisté, razí módu Black Block, černé oblečení, kapuce, šátky přes obličej, tmavé brýle, to všechno tvoří image poslední generace neonacistů a zároveň jim to pomáhá lépe utajit jejich identitu.

Životní styl neonacistů se značně odvíjí od toho, jaké hodnoty vyznávají. Neonacisté se realizují skrze pouliční bitky, agresivní demonstrace nebo plnokontaktní bojové sporty. K neonacistickému hnutí neodmyslitelně patří zbraně všeho druhu. Nejčastěji se jedná o tzv. chladné zbraně – nože, dýky, boxery, řetězy a tyče dnes nahrazované teleskopickými obušky. K životnímu stylu těchto jedinců také patří hojné popíjení alkoholu ve vybraných podnicích nebo na soukromých akcích. Skupinová příslušnost neonacistů bývá často vyjádřena tetováním, které reprezentuje jejich hodnoty.

1.4.5 Demontrace, násilná trestná činnost, koncerty a další projevy

Mezi hlavní aktivity neonacistů patří propagace, která se v dnešní době odehrává hlavně anonymně prostřednictvím různých internetových portálů, které slouží často i jako nástroj komunikace mezi jednotlivými neonacistickými skupinami. Dříve neonacisté pro tyto účely využívali specifický druh časopisů tzv. ziny. Počátkem roku 2000 byly zajištěny výtisky zinu s názvem Listy rasové války. Jedná se zatím o jeden z nejbrutálnějších zinů, který kdy byl na území ČR zaznamenán. V Listech rasové války bylo možné se dočíst o tom, jak správně připravit teroristický útok proti ideologickým nepřátelům, jak si opatřit zbraně a výbušniny nebo jak vypovídat na policii v případě zadržení.⁹⁸ Dalším významným zinem byla Vlajka, vydávaná již zmíněnou Národní aliancí. Mezi současné weby, které slouží neonacistům, můžeme zmínit whitemedia⁹⁹, kde jsou publikovány rasistické články a značně drastická videa, která hanobí rasu. V rámci tohoto webu funguje projekt „*antiMultiKulti watch*“, což je jakási obdoba výše zmíněného projektu anti-antifa.

⁹⁶ Dostupné z: <http://www.ansgararyan.com/MAeNNER/HOODIES/Back-in-Black-schwarz-HO::405.html>

⁹⁷ KALAMÁR, Š., Terminologie a symbolika užívaná soudobou extremistickou scénou, s. 118-119.

⁹⁸ CHMELÍK, J., Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty, s. 149-154.

⁹⁹ Dostupné z: <http://www.white-media.info/>

Zaznamenaní nepřátelé jsou zde rozděleni do čtyř skupin „*Imigranti, xenofilové, hnusáci a úchylové a neomarxisté.*“ Dalším webem, který šíří neonacistické materiály a články, je Národně vzdělávací institut.¹⁰⁰ Tento web je ve svém projevu podstatně opatrnější než whitemedia, přesto si zde můžete ve formátu PDF stáhnout již výše zmíněnou publikaci *Osvětim: fakta versus fikce*.

Mezi další akce neonacistů patří různé demonstrace, průvody a pochody. Tyto akce jsou často připravovány ve spolupráci s krajně pravicovými politickými stranami, které tyto akce ohlásí. Neonacisté ale často pořádají také neohlášené akce, ty bývají zpravidla násilnější a často musejí být rozeznány policií. Velmi provokativní akcí pořádanou NO byl pochod Židovským městem v Praze na výročí Křišťálové noci v roce 2007, tato akce byla povolena.¹⁰¹ Na demonstracích se neonacisté také často střetávají s anarchisty a jinými levicovými aktivisty např. příznivci organizace Antifa, policie se zpravidla snaží tyto znepřátelené skupiny od sebe oddělit a uvolnit prostor té skupině, která má akci povolenou. Demonstrace jsou svolávány často do oblastí, kde je zvýšené sociální napětí, nebo do sociálně vyloučených lokalit, takové akce mají pak často výrazně protiromský charakter, v těchto případech se k neonacistům často přidávají nespokojení místní obyvatelé, kteří jsou rozezleni dlouho neřešenými problémy. Namátkou můžeme vybrat demonstrace ve Varnsdorfu, v Litvínově nebo tzv. bitvu o Janov z roku 2008, což byla akce DS namířená proti místní romské komunitě.¹⁰² V posledních letech můžeme neonacisty potkávat také na fotbalových stadionech v řadách tzv. fotbalových hooligans.¹⁰³

Neonacisté se často setkávají na koncertech, kde hrají rasistické kapely. Tyto akce mohou být buď veřejné, což bylo typické pro 90. léta, nebo soukromé. Díky soustavné činnosti policie, která bojuje proti projevům pravicového extremismu, byli neonacisté nuceni se stáhnout a své hudební akce organizují jako narozeninové oslavy nebo jiné akce pouze pro zvané. Na těchto akcích účastníci hajlují a jinak vyjadřují sympatie nacismu. Neonacisté jsou si vědomi nebezpečí infiltrace těchto soukromých večírků, proto dbají zvýšené opatrnosti a na akci nevpustí nikoho „neznámého“.

¹⁰⁰ Dostupné z: <http://www.vzdelavaci-institut.info/>

¹⁰¹ BASTL, M., *Krajní pravice a krajní levice v ČR*, s. 183.

¹⁰² Tamtéž s. 160.

¹⁰³ BURYÁNEK, a kol., *Interkulturní vzdělávání II.*, s. 158.

Společensky nejvíce nebezpečnou aktivitou neonacistických extremistů je násilná trestná činnost. Rasově motivované útoky po roce 1989 si vyžádaly několik desítek lidských životů. V roce 1991 v Klatovech padl za oběť řádění skinheadů dvaadvacetiletý Rom Emil Beník. V této době byli často rasističtí skinheadé chápáni jako „*slušní kluci, kteří dělají pořádek*“¹⁰⁴ V roce 1997 byli před vysokoškolskými kolejemi na pražském Jarově napadeni dva súdánští studenti mladými neonacisty. Jeden student byl pobodán a na následky svých zranění na místě zemřel, druhý Súdánec utrpěl vážná poranění. Hlavním aktérem byl tehdy devatenáctiletý skinhead Petr Zborník. Na činu se dále podílel nezletilý extremist, který jednomu ze studentů vyhrožoval zabitím a ohrožoval ho řetězem. Městský soud v Praze Zborníka uznal vinným z rasově motivované vraždy a ublížení na zdraví a uložil mu trest 14,5 roku odnětí svobody nepodmíněně. K soudu se v den vynesení rozsudku dostavilo množství neonacistů, kteří vyjadřovali podporu mladému skinheadovi.¹⁰⁵ Další mediálně známý rasově motivovaný útok se odehrál v roce 2001 na diskotéce ve Svitavách. Neonacista Vlastimil Pechanec tam nožem pobodal třicetiletého Roma Otu Absolona, ten na následky svých zranění následující den v nemocnici skonal. Pechanec byl už v té době policii známý, byl mimo jiné odsouzen za podporu a propagaci hnutí směřujících k potlačení práv a svobod občanů.¹⁰⁶ Pravděpodobně nejvíce medializovaný rasově motivovaný zločin se stal v dubnu 2009 ve Vítkově na Opavsku, jednalo se o obzvláště brutální žhářský útok provedený čtyřmi mladými neonacisty. V noci tato čtveřice vhodila zápalné láhve do bytu romské rodiny, v bytě spala také dvouletá holčička, která utrpěla popáleniny na 80 procentech těla, další dva Romové byli popáleni, v bytě spalo celkem 8 osob. Útok byl soudem klasifikován jako pokus o několikanásobnou rasově motivovanou vraždu a čtveřice extremistů byla odsouzena k výjimečným trestům.¹⁰⁷

¹⁰⁴ Tamtéž s. 155.

¹⁰⁵ Dostupné z: <http://archiv.ihned.cz/c1-948773-soud-rozhodl-o-rasovem-motivu-vrazdy>

¹⁰⁶ Dostupné z: <http://www.novinky.cz/krimi/340356-soud-propustil-pechance-ktery-na-diskotece-ubodal-roma.html>

¹⁰⁷ Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/nejvyssi-soud-zamitl-dovolani-zharu-z-vitkov-foo-krimi.aspx?c=A111228_092119_krimi_zep

1.4.6 White power music

Hudba v neonacistické subkultuře hraje významnou roli, neonacisté mají vlastní žánr hudby, kterým je tzv. White power music (dále jen WPM). Jedná se hudbu s rasovým a nenávislným obsahem, často jsou v textech opěvovány významní nacisté tzv. „velikáni bílé rasy“ nebo historické reálie třetí říše. Tématem neonacistických kapel často také bývají mučedníci hnutí tzv. *POW – prisoners of war*, uvěznění neonacisté.¹⁰⁸ Zpravidla se jedná o tvrdou rockovou muziku, kde hlavními nástroji jsou bicí a kytary, ale jak se hnutí vyvíjí a reflektuje moderní trendy, objevuje se i hip hopová WPM.¹⁰⁹ Definici zevnitř hnutí bychom mohli nalézt v písni Bílý rock'n'roll od neonacistické kapely Hlas krve, kde se mimo jiné zpívá: „Slyšíš tu hudbu, rock'n'roll nenávisti, bicí a kytary... Pro vás tu budem hrát a pro jejich strach...“¹¹⁰ Hudba v podání neonacistů plní několik funkcí. Je to konstituování, stmelení hnutí a ideové vybavení posluchačů.¹¹¹ U zrodu WPM stál již výše zmiňovaný Ian Stuart Donaldson, který založil hudební platformu Rock against communism, sjednocující většinu kapel, které tvořily hudbu pro formující se neonacisty. Tato platforma vznikla jako reakce na Rock against racism, což byla obdobné uskupení, která naopak sdružovala neracistické interprety v rámci hnutí skinheads.¹¹² Obrovský prostor pro šíření neonacistické tvorby skýtá mezinárodní portál youtube.com, kde lze dohledat písně od většiny neonacistických interpretů. Ze zahraničních představitelů WPM bychom mohli zmínit kapely, jako jsou anglicky zpívající Nordfront, Final war, No remorse nebo Weisse Wölfe. Z německy zpívajících můžeme zmínit kapely Der Landser, Lunikof a Race War. Mnoho neonacistických kapel má alespoň jednu píseň věnovanou zlověstnému odkazu Rudolfa Hesse, který se pro své snahy za 2. světové války stal jakousi modlou neonacistů. Další opěvovanou osobou neonacistů je Adolf Hitler, česká neonacistická formace Impérium nahrála píseň oslavující vůdce s názvem „Hodný pán“.¹¹³

V Čechách se stal legendou a průkopníkem již zmiňovaný Orlík, který v textech některých svých písní nese rasistické poselství, ale o otevřené neonacistické kapele

¹⁰⁸ KALAMÁR, Š., Terminologie a symbolika užívaná soudobou extremistickou scénou, s. 36.

¹⁰⁹ ŘÍSKÝ, M., Rock na pravém křídle: II. část, s. 30.

¹¹⁰ Dostupné z: <https://youtu.be/yW7ee1oa6zg>

¹¹¹ MAREŠ, M., Pravicový extremismus a radikalismus v ČR, s. 409.

¹¹² DOBEŠOVÁ, Z., Česká neonacistická scéna po roce 1989, s. 16.

¹¹³ Dostupné z: <https://youtu.be/bnBy-wFHQcQ>

v případě Orlíku hovořit nemůžeme. Představitelé kapely Orlík Landa a Matásek se skrze média distancovali od neonacistických projevů a v rasistické tvorbě dále nepokračovali. Jiné české kapely naopak začaly vystupovat otevřeně rasisticky a jejich texty byly o poznání radikálnější, takovou kapelou se v raných devadesátých letech stal Braník, vydávaný firmou Monitor.¹¹⁴ Mezi české jednoznačně neonacistické kapely pak patří Conflict 88, Zášť 88, Impérium, Útok, Vlajka, Buldok, Hlas Krve, Agrese 95 nebo Nord. Už z názvu většiny těchto kapel je zřejmé, pro koho je jejich hudba určena. Na Slovensku WPM hrály např. tyto kapely: Cirhóza 88, Krátky Proces, Ancestors nebo Juden Mord. V souvislosti s WPM je třeba zmínit značně kontroverzní kapelu Ortel, která ve svých písniích útočí na muslimy nebo homosexuály. Tato kapela se do povědomí širší veřejnosti dostala v roce 2015, kdy se Ortel v hudební anketě Český slavík Mattoni umístil na druhém místě v kategorii hudební skupina. Frontman této kapely Tomáš Ortel v této anketě taktéž zabodoval a získal 3. místo v kategorii zpěvák. Co už ovšem tolik známo není, je fakt, že Tomáš Ortel dříve zpíval ve výše zmíněné neonacistické kapele Conflict 88.¹¹⁵

1.5 Prevence rasismu v českém školství

Jedním z klíčových preventivních opatření proti pronikání rasismu mezi české školáky je multikulturní výchova. Pokud žák ZŠ nebo student SŠ pochopí, že rasismus je negativní jev, který v demokratické společnosti nemá místo, nemůže pro něho být atraktivní ani neonacistické hnutí, které je založeno na krutém rasismu. Multikulturalismus „jako teorie zkoumá a srovnává odlišné pohledy na svět, rozdílná pojetí skutečnosti, rozmanité vzorce chování a komunikační kódy a zabývá se kulturními rozdíly jako výsledkem specifické adaptace společnosti na různá prostředí.“¹¹⁶ Samotnou multikulturní výchovu Průcha definuje takto: „edukační činnost zaměřená na to, aby učila lidi z různých etnik, národů, rasových a náboženských skupin žít spolu, vzájemně se respektovat a spolupracovat.“¹¹⁷ Multikulturní výchova se rozděluje na dva základní přístupy, ze kterých můžeme vycházet. Prvním je koncept zaměřený primárně

¹¹⁴ BURYÁNEK, a kol., Interkulturní vzdělávání II., s. 155.

¹¹⁵ Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10117034229-168-hodin/215452801101206>.

¹¹⁶ MOREE, D., Než začneme s multikulturní výchovou, s. 17.

¹¹⁷ PRŮCHA, J., Multikulturní výchova, s. 15.

na skupinovou příslušnost, ten nazýváme kulturně-standardním, druhý klade na první místo jednotlivce, ten se nazývá transkulturní. Kulturně-standardní přístup vychází z předpokladu, že etnické a národnostní skupiny mají specifické znaky, ze kterých pramení rozdíly a následné nedorozumění v interkulturních setkáních. Tento přístup pro zlepšení vzájemných interkulturních vztahů vyžaduje pochopení a respektování těchto rozdílů. Nevýhodou tohoto přístupu je vytváření určitých stereotypů, které mohou vést k předsudkům. V českém školství se již upouští od zavedeného kulturně-standardního přístupu a je povolna nahrazován přístupem transkulturním, který opouští od uvažování v kategoriích a hovoří o zkušenostech jednotlivce a jeho kultury. To se projevuje při vzájemném setkání s druhým jako kulturní rozdíl. V rámci tohoto konceptu není multikulturní výchova pouhým způsobem, jak předávat informace o „cizích“ národech a skupinách (Vietnamci, Romové, Ukrajinci, homosexuálové atd.), nýbrž cestou, jak vytvářet otevřenou společnost, podporovat pluralistické myšlení a individuální, občansky zodpovědný přístup. Hlavní aspekty transkulturního přístupu Moree představuje mimo jiné takto: *„Jedním z hlavních důvodů bylo nesnažit se děti z odlišného kulturního prostředí přizpůsobovat většině, ale snažit se zapojit většinu i menšinu do vzájemného dialogu, který jim dovolí poznat jak svou vlastní kulturu, tak zároveň umožní vznik prostoru mezi kulturami navzájem.“*¹¹⁸

¹¹⁸ MOREE, D., Než začneme s multikulturní výchovou, s. 28.

2 Praktická část

Pro realizaci praktické části práce byl zvolen kvalitativní výzkum. Ten je podle Švaříčka a Šedové charakterizován jako „*proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založený na hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu. Záměrem výzkumníka provádějícího kvalitativní výzkum je za pomoci celé řady postupů a metod rozkrýt a reprezentovat to, jak lidé chápou, prožívají a vytvářejí sociální realitu.*“¹¹⁹ Negativní vymezení kvalitativního výzkumu přináší Strauss a Corbinová: „*jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace...*“¹²⁰

Pro naši práci je kvalitativní přístup vhodnější než kvantitativní a to z vícero důvodů. Hlavní výhodou je pro nás osobní kontakt s dotazovanými subjekty, při kterém zjistíme detailnější informace s vysokou mírou autenticity. Při výběru metody bylo třeba zohlednit současnou medializaci daného tématu, a to v souvislosti s velkou přistěhovaleckou vlnou. Na nejmenovaném soukromém gymnáziu v Praze byla moje žádost o provedení výzkum zamítnuta s odůvodněním, že v současné rozjitřené atmosféře si vedení školy nepřeje, aby byla námi vybraná témata u nich na škole diskutována.

2.1 Metodika výzkumu

V této kapitole jsou objasněny cíle výzkumu a rozebrány výzkumné okruhy. Podrobněji popisujeme metodu, která byla zvolena ke sběru dat, dále je popsána cílová skupina dotazovaných ve výzkumu a poslední a nejdůležitější částí výzkumu je analýza dat.

2.2 Cíle výzkumu

Cílem výzkumu je zjistit, jak středoškolští studenti chápou pojem rasismus a neonacismus a nakolik jsou schopni definovat rasisty a osoby inklinující k neonacismu (neonacisty). V souvislosti s tím je zkoumáno, jaké znalosti studenti mají o neonacismu jako ideologii, dále kolik toho vědí o projevech neonacismu ve společnosti, jaké mají

¹¹⁹ ŠVAŘÍČEK, ŠEĐOVÁ, Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách, s. 17.

¹²⁰ STRAUSS, CORBINOVÁ, Základy kvalitativního výzkumu, s. 10.

znalosti o životním stylu neonacistů a o symbolice, které toto hnutí používá. Dále zkoumáme, kolik toho studenti vědí o neonacistické hudební produkci. Posledním bodem výzkumu je, jak studenti hodnotí hrozbu neonacismu, například ve srovnání s jinými teroristickými hrozbami, zejména s aktuální hrozbou terorismu páchaného ve jménu islámu.

2.3 Výzkumné okruhy

Na základě výzkumných cílů jsem sestavil 4 základní výzkumné okruhy, ke kterým jsou přiřazeny hlavní otázky daného okruhu.

- I. Definování rasismu
 - *Popiš, co je podle tebe rasismus.*
- II. Typický neonacista, jak se chová, obléká atd.
 - *Jak se podle tebe chovají neonacisté a jak rasisté? Jaký je mezi nimi rozdíl?*
 - *Podle čeho můžeš poznat neonacisty?*
 - *Jak myslíš, že se tito lidé oblékají, jaké značky oblečení nosí, nechávají se tetovat? Pokud si myslíš, že ano, jaká tetování si vybírají?*
 - *Co si myslíte o neonacistech v ČR? Co o nich víte?*
- III. Neonacistická hudba, symbolika a organizace
 - *Jaké neonacistické kapely, zpěváky znáte? Vzpomenete si na nějaké interprety, kteří podněcují k nenávisti k některému národu, etnické skupině, rase, náboženství, třídě nebo jiné skupině osob?*
 - *Jaké znáte neonacistické symboly?*
 - *Znáte jméno nějaké neonacistické organizace?*
- IV. Současná hrozba neonacismu pro společnost
 - *Jakou hrozbu podle vás představují rasisté, neonacisté a pravicoví radikálové v České republice? Zkuste srovnat s nebezpečím islámských radikálů nebo jiných teroristických organizací.*

2.4 Metoda sběru dat

Pro účely sběru dat v rámci kvalitativního výzkumu byla vybrána metoda ohniskové skupiny (focus groups). V rámci této metody účastníci na sebe navzájem reagují a tvoří interakce významné pro následnou analýzu. Jednu z hlavních předností ohniskové skupiny představuje Jiří Reichel takto: „skupinová atmosféra může napomoci k uvolnění

*určitých stereotypů a postojevých schémat...*¹²¹ Účastníkům jsme kladli předem připravené otázky (viz předešlá kapitola), podle jejich odpovědí jsme se dále doptávali na podrobnosti, ohnisková skupina měla tedy polostrukturovanou výstavbu. V případě, že účastníci odbočovali od tématu, tak jsme je slovně usměrňovali. Dále jsme skupinám předkládali kontroverzní tvrzení, abychom je podpořili k povídání, nebo si vyjasnili některá jejich tvrzení. Po celou dobu jsme se účastníky snažili motivovat, aby na sebe reagovali a rozvíjeli skupinovou dynamiku. Celá diskuze trvala 45 minut, z toho přibližně 5 minut zabralo představení se a vysvětlení pravidel diskuze. Před započítáním rozhovoru jsme dotazovaným ještě rozdali krátký dotazník k vyplnění, kde jsme se dozvěděli základní údaje o účastnících výzkumu, pohlaví, věk a zdali se setkali s rasismem. Dále byli účastníci ujištěni, že výzkum je anonymní a že neslouží k zjišťování rasismu na škole.

2.5 Cílová skupina

Jak název práce napovídá, cílovou skupinou jsou středoškolští studenti. Náš výzkum jsme prováděli na střední škole v Královéhradeckém kraji. Vedení instituce si nepřálo, aby jméno školy v práci figurovalo, což musíme respektovat. Provedli jsme celkem 4 rozhovory se skupinami, které byly homogenní co do původu, nikoliv v postojích. To bylo zajištěno tím, že každá skupina byla tvořena náhodně vybranými studenty jedné třídy. Konkrétní složení každé skupiny je rozepsáno v kapitole 2.7.

2.6 Předvýzkum

Před započítáním samotného výzkumu byl proveden kratší předvýzkum, který měl za cíl otestovat u cílové skupiny srozumitelnost a jednoznačnost otázek, které jsou zahrnuty ve výzkumných okruzích. Předvýzkum byl proveden formou dotazníkového šetření, dotazníky obsahovaly otevřené otázky, uzavřené otázky a škálové otázky. Dotazníky jsme rozdali jedné třídě na střední škole, celkem se jednalo o 9 dotazníků, které se nám všechny vyplněné vrátily. Z odpovědí bylo patrné, že respondenti otázkám rozumí dobře.

¹²¹ REICHEL, J.. Kapitoly metodologie sociálních výzkumů, s. 101.

2.7 Analýza dat

Data jsou analyzována po skupinách, které jsou pro větší přehlednost označeny písmeny A, B, C, D. Věkové složení účastníků je zaneseno v tabulkách v záhlaví každé skupiny, v tabulce jsou dále zaznamenány odpovědi účastníků na otázky zjišťované dotazníkem. Název tabulky nám prozrazuje třídu a typ střední školy, kterou studenti navštěvují. Jména účastníků jsou smyšlená, vypovídají pouze o pohlaví účastníka.

2.7.1 Skupina A

Studenti sexty víceletého gymnázia

Jméno	Věk	Setkal/a ses s projevy rasismu?	Stal/a ses obětí rasistického chování?
Alena	16	ANO	NE
Jana	16	ANO	NE
Alžběta	17	Nevím	NE
Petr	17	ANO	NE
Jan	17	ANO	ANO

Tabulka č. 1

Účastníci ze skupiny A definovali rasismus ne zcela přesně, studenti pod rasismus zahrnovali xenofobii a jiné nenávistné projevy. Základní ideologii neonacismu studenti poměrně přesně vystihli. V této skupině se všichni shodli, že neonacisté nepředstavují vážnější hrozbu. Avšak Jan vyslovil hypotézu, že v souvislosti s vlnou migrace, by mohlo hnutí sílit. O tom, jak se neonacisté projevují, jaké vyvíjejí aktivity nebo jak se oblékají, většina studentů téměř nic nevěděla, avšak některé jejich domněnky byly správné. Jiné byly úplně scestné. Petr správně řekl, že neonacisté nosí specifické oděvní značky, což si zbytek skupiny nemyslí. Alena si myslí, že pořádají srazy. Shoda panovala ohledně tetování, skupina se správně domnívá, že se neonacisté nechávají tetovat. Neonacisté se podle studentů vyznačují zejména agresivitou a násilnostmi. Studenti neznali žádnou specificky neonacistickou symboliku, zmínili pouze nacistickou svastiku a orlici. Studenti mají obecnou představu o tématech neonacistické hudby, konkrétní interprety ale

neznají. Studenti uvedli Ortel, jako xenofobní kapelu, kterou znají z Českého slavíka. Jan zmínil kapelu Orlík, tu ale zbytek studentů nezná.

I. Definování rasismu

Studenti společně zvládli vyjmenovat hlavní znaky rasismu, avšak ve svých definicích uváděli i chování, které by se dalo charakterizovat nadřazeným pojmem xenofobie nebo chování, které by se dalo klasifikovat podle § 352 trestního zákoníku.

„Je to nějaká nenávisť nebo nenávisť chování vůči nějaké menšině nebo i většině“

(Petr)

„nenávisť k nějaké skupině lidí nebo i vlastně jednomu člověku, na základě třeba i rasy, chování nebo i vyznání.“ (Alena)

II. Typický neonacista, jak se chová, obléká atd.

Všichni se shodli, že neonacisté jsou podmnožinou rasistů. Tedy každý neonacista je zároveň rasistou. Alžběta si myslí, že neonacisté jsou násilnější. Všichni se shodli, že neonacisté přebírají ideologii nacismu, propagují nadvládu jedné rasy. Až na Petra se všichni domnívají, že nenosí určité pro ně specifické značky. Dále se všichni shodli, že se neonacisté nechávají tetovat.

„Neonacisti chtějí i zabít.“ (Alžběta)

„Když jsou neonacisté, tak se asi hlásí k nacismu.“ (Petr)

„Oblékají se jako ve 40. letech... Chtějí propagovat – jako že sou fakt nacisti“ (Jana)

„Nenávisť k jiný rase“ (Alena)

„Pořádaj srazy, nějak se scházet musej“ (Alena)

„Když jsou hodně zapálený, tak jsou v těch organizacích“ (Alžběta)

„(Tetování) třeba místo očí hákové kříže“ (Jan)

„(Tetování) určitě by tam mohli mít orlici.“ (Petr)

„Je jich hodně málo“ (Petr)

„Tak rasistů bude podstatně víc než těch neonacistů“ (Alena)

„Já si taky myslím, že po revoluci jich bylo víc než teď, ale teďka jak vlastně přicházej ty imigranti, tak jako z krátkodobýho hlediska by jich mohlo zase trochu přibývat.“ (Jan)

III. Neonacistická hudba, symbolika a organizace

Nikdo z této skupiny nezná žádnou neonacistickou kapelu. Studenti se domnívají, že by mohli zpívat o třetí říši, o Adolfu Hitlerovi nebo o rasách, diskriminaci a násilí. Jako kontroverzní kapelu Jan uvedl Orlík, tuto kapelu ostatní neznali. Dále Jan z medií zná kapelu Ortel, kterou kromě Alžběty znají všichni z ankety Český slavík. Petr a Jan znají píseň Mešita od skupiny Ortel. Neznají žádnou neonacistickou organizaci ani neznají žádné symboly specifické pro neonacistické hnutí, pouze nacistické symboly hákový kříž a orlici.

„(Neonacistická hudba) Mohlo by se tam zpívat o pro třetí říši úspěšnejch událostech...

Tak třeba o křišťálový noci. (Jan)

„(Ortel) Minimálně je to dost xenofobní.“ (Jan)

IV. Současná hrozba neonacismu pro společnost

Všichni ve skupině se shodli, že nejsou velkou hrozbou, islámští radikálové jsou podle nich větší hrozbou.

2.7.2 Skupina B

Studenti oktávy víceletého gymnázia

Jméno	Věk	Setkal/a ses s projevy rasismu?	Stal/a ses obětí rasistického chování?
Petra	18	ANO	NE
Johana	19	ANO	NE
Alexandra	19	Nevím	NE
Igor	18	ANO	Nevím
Ivan	18	ANO	ANO

Tabulka č. 2

Skupina B měla jednoznačně největší znalosti v rámci daných témat. Samotný termín rasismus studenti definovali skoro přesně a uvedli mnoho příkladů. O neonacistech má zejména Igor a Ivan poměrně dobrou představu. Správně vystihli některé aktivity neonacistů, jejich styl oblékání a některé aspekty této ideologie. Studenti uvedli nacistické symboly, Igor měl velké znalosti o SS a Waffen SS, tak představil i některé méně známé symboly SS. Je ale třeba zdůraznit, že tyto symboly zná pouze jako historické reálie a jenom tuší, že by je neonacisté mohli užívat. Igor zná význam kódu 88. Pouze zde se

objevily názory, že neonacismus je na vzestupu a jedná se velkou hrozbu. V této skupině nepanoval konsenzus v tom, jak jsou neonacisté nebezpeční, dále se objevily správné úvahy, proč někteří jedinci inklinují k neonacismu. V této skupině nikdo neznal žádnou neonacistickou kapelu, avšak Petra poměrně dobře popsala, o jaký typ hudby se jedná. Zmíněny byly kapely Orlík a Ortel.

I. Definování rasismu

Studenti poměrně přesně definovali hlavní znaky rasismu, v souladu s definicemi v odborné literatuře až na drobné výjimky. Nesoulad spočíval v tom, že se studenti domnívali, že pod termín rasismus, spadá i nenávist na základě náboženství např. antisemitismus.

„Rasismus je nějaký chování, je to vlastně nenávist vůči jiným rasám... Je to asi trochu nelidský chování, nelidský postoje vůči vlastně odlišnejm rasám. Ať už bílí vůči černejm, nebo černý vůči bílej... Rasismus je spojenej hlavně s těma vlnama agresí...“

Utlačování těch menšin, násilí ale i jako opakem nějaký burcování, takový jako že: Cikáni patřej do plynu!“ (Ivan)

„...rasismus je do jistý míry ovlivněnej i historií...“ (Igor)

„(Rasismus) Já si myslím, že to vzniklo, když se formovaly různý náboženství... Byli perzekvováni Židi“ (Igor)

„Jako i když jde člověk po ulici, jako slyším, že někdo nadává i jako ze strany Romů: Jak ty seš bílej!...“ (Alexandra)

„...ve škole, ve vzdělání...“ (Petra)

II. Typický neonacista, jak se chová, obléká atd.

Všichni se shodli, že neonacisté zastávají myšlenky nacismu a rasismu. Alexandra zná jednoho člověka, o kterém si myslí, že je neonacista, hlavně podle názorů. Všichni se shodují, že nosí vysoké kožené boty vojenského typu a mají hlavu dohola nebo nakrátko střižené vlasy.

Johana a Ivan se domnívají, že nosí tmavší barvy, mikiny s kapucí, šátky přes obličej. Ivan je přesvědčen, že je velké množství „kontroverzních“ značek, které jsou neonacisty vyhledávané, Ivan si myslí, že jsou to boxerské značky. Celá skupina je přesvědčena, že neonacisté mají nějaké své značky.

Igor se zmínil, že se neonacisté objevují na fotbalových stadionech.

„Já si myslím, že ten neonacismus je hlavně spojený s tou politikou... Jak víst i ten stát a tokovídle věci. Zatímco ten rasismus je pro mě už, když parta chlapů v hospodě nesnášej cikány“. (Ivan)

„(Neonacista) Vyznává němectví, to co se dělo dřív...“ (Petra)

„Spousta lidí tu ideologii vůbec nechápu, jenom díky tomu že maj postoj negativní – nemaj rádi cigány, tak se začnou řadit k neonacistům... A pak to (zaujetí neonacismem) jako roste, pak se začne zajímat dejme tomu o ty symboly... I to láká patřit do nějaký skupiny...(Neonacisté) Jsou agresivní vůči těm méněcenným rasám, podle nich.“ (Igor)

„Nepoznám jako na první pohled (neonacistu), někoho poznám, že má vyholenou hlavu, nějaký svastiky vytetovaný na zádech.“ (Igor)

„(Neonacista se pozná) podle chování, výraz toho člověka, odlišuje se od normálního člověka.“ (Johana)

„(Neonacisté) Maj vyholený hlavy, maj na sobě různý ty nacistický symboly... Já vnímám rozdíl jako neonacista a politickéj neonacista... Já znám osobně pár neonacistů... Já znám takovýho toho, co má vyholenou hlavu a povídá že: Cikáni patřej do plynu! A že Vietnamci patřej do plynu! A pak znám takový, na kterých by to člověk nepoznal, dokud' neotevřou pusou... Takový ty neonacisti v tý politice, že vlastně stát by měl bejt řízenej takhle a takhle...“ (Ivan)

„(Neonacistické oděvní značky) Nějakej Pitbull nebo něco takovýho to je.“ (Ivan)

„(Neonacistické oblečení – motivy) Pak třeba 88... to je vlastně heil Hitler!“ (Igor)

III. Neonacistická hudba, symbolika a organizace

Všichni jsou přesvědčení, že jsou neonacisté organizovaní v různých skupinách a organizacích. Ivan to dokládá na tom, že když je někde nějaká demonstrace, tak přijedou neonacisté z celé republiky.

Ivan a Alena jako symbol neonacistů zmiňuje „válečný německý kříž“. Igor se domnívá, že by mohli užívat symboly SS jako umrlčí lebku „tottenkopf“. Dále mi nakreslil znaky užívané Waffen-SS a to: vlčí hák v podobě, ve které byl užitý ve znaku 2. tankové divize Waffen-SS Das Reich, znak 1. tankové divize Leibstandarde-SS Adolf Hitler a 9. tankové

divize Hohenstaufen.¹²² Všichni dotazovaní uváděli jak neonacistický znak hákový kříž, dále Johana a Alexandra uvedli pěst. Alexandra ještě zmínila nacistickou orlici.

V souvislosti s neonacistickou hudbou byly zmíněny kapely Ortel a Orlík.

„(Neonacistická hudební tvorba) Něco punkovýho. Já si myslím, že to bude spíš taková ta tvrdší hudba.“ (Petra)

IV. Současná hrozba neonacismu pro společnost

Ivan se domnívá, že neonacismus jako fenomén je na vzestupu, velký podíl na tom má vlna přistěhovalců. Dále se Ivan domnívá, že na našem území po roce 1989, bylo neonacistů méně, než je dnes. K nim se přidává Igor s názorem, že po roce 1989 neonacisté nevěděli, kolik si toho mohou dovolit a byli opatrnější. Alexandra s Ivanem se domnívají, že za posledních 20 let se neonacistická scéna příliš nezměnila, hlavním nepřítelem jsou podle nich stále Romové. Ivan se dokonce domnívá, že to bude pro neonacisty prioritou i do budoucna. Ve skupině nepanovala shoda, zdali je pro ČR větší hrozba terorismus páchaný ve jménu islámu nebo neonacismus. Na světové úrovni se všichni shodli, že jsou nebezpečnější muslimští teroristé.

„(Neonacismus) „Je to věc, se kterou do budoucna bude velký problém...“ (Ivan)

„Postupem času... když se dává těm neonacistům větší volnost, že si dovoluují čím dál tím víc.“ (Igor)

2.7.3 Skupina C

Studenti 2. ročníku střední odborné školy

Jméno	Věk	Setkal/a ses s projevy rasismu?	Stal/a ses obětí rasistického chování?
Zuzana	16	ANO	NE
Jarmila	16	ANO	NE
Zora	17	ANO	NE
Kristýna	17	ANO	ANO
Oskar	16	ANO	NE
Oliver	16	ANO	NE

Tabulka č. 3

¹²² MCNAB, Ch., SS 1923-1945, s. 56.

Tato skupina měla malé znalosti o neonacismu, až na Olivera, který v rámci skupiny vynikal. Zvýšený zájem Olivera o naši problematiku lze vysvětlit tím, že Oliver je sympatizant krajní levice a neonacisté tak mohou být jeho ideovými nepřáteli. Rasismus tato skupina definovala správně. Oliver správně pochopil, že neonacismus navazuje na nacismus. Ale blíže nikdo ze skupiny nedokázal vysvětlit specifika neonacistické ideologie. I v této skupině panovalo přesvědčení, že neonacistické hnutí nepředstavuje zásadní hrozbu. Tato skupina správně definovala některá specifika životního stylu a oblékání neonacistů, jedním z důvodů byla osobní zkušenost, avšak v některých zásadních věcech jako např. oděvní značky, se názory účastníků zcela rozcházejí s fakty. Oliver vysvětlil neonacistický kód 88, dále byly zmiňovány nacistické symboly. Krom Olivera nikdo neznal žádnou neonacistickou hudbu, zmiňován byl Ortel a Orlík.

I. Definování rasismu

Tato skupina správně definovala hlavní znaky rasismu.

„Upřednostňování jedné rasy nad druhou.“ (Oskar)

„Netolerance na základě jiných ras.“ (Oliver)

II. Typický neonacista, jak se chová, obléká atd.

Zuzana a Jarmila nevěděly, kdo jsou neonacisté. Poté co jsem použil jiné výrazy pro neonacisty „nácek, rasistický skinhead“, tak dívky začaly tušit, o čem je řeč. Oliver si myslí, že rasisté jsou zaměřeni proti všem rasám kromě té, do které sám patří.

Zatímco neonacisté podle Olivera, používají stejný rasový klíč jako nacisté. Všichni se shodli, že všichni neonacisté jsou rasističtí a násilní, jde z nich strach.

Oliver nám pověděl o tom, že se účastní demonstrací skupiny AFA – antifašistické akce. AFA je převážně anarchistická organizace, která se zabývá demonstracemi, ale i násilnými bojůvkami, které jsou zpravidla namířeny proti neonacistům a krajní pravici.¹²³ Oliver ve svém povídání o AFA nezmiňuje násilné akce. Ostatní účastníci zmiňovali, že se na ulicích setkávají s nálepkami AFA nebo nasprejovanými anarchistickými symboly častěji než s nálepkami či jinými výtvary neonacistů.

¹²³ BASTL, M., *Krajní pravice a krajní levice v ČR*, s. 121.

Oskar se setkával ve své ulici s nálepkami neonacistů, které byly zaměřeny proti Romům a Židům. Zora se domnívá, že nosí vojenské oblečení a kanady nebo těžké boty značky Steel. Oliver si myslí, že nosí tmavé oblečení. Celá skupina se shodla, že se nechávají tetovat. Kristýna zná jednoho muže, o kterém se domnívá, že je neonacista. Má na zádech vytetovanou orlici, a vlastní pitbula, který je cvičený tak, aby byl nepřátelský vůči Romům. Tento muž se věnuje bojovým sportům. Všichni se shodli, že mezi neonacisty budou bojové sporty oblíbené např. MMA nebo box.

„Neonacisti by byli tvrdší ve svejch názorech než ty rasisti, protože rasista nemusí bejt člověk, kterej jim chce hnedka ubližovat...“ (Oliver)

„Rasista může bejt člověk, který ty lidi třeba jenom odmítá...“ (Oliver)

„Rasisty nemusíme hned na první pohled poznat, u neonacistů to hned poznáme podle stylu oblíkání...“ (Jarmila)

„Rasista nenávidí větší skupinu lidí, zatímco neonacista menší skupinu lidí, není to tak rozšířený...“ (Jarmila)

„...ten neonacista má úplně jiný hodnoty, pohnutý myšlení“ (Oskar)

„(neonacisté) Choděj do ulic a protestujou, někoho zmlátí!“ (Zora)

„Konkrétní chování neonacistů, že vběhnou do nějakýho kebabovýho bistra a rozmlátěj to tam.“ (Oliver)

„(neonacisté) ...demonstrují tam kde jsou ty menšiny, třeba ve Varnsdorfu.“ (Oliver)

„(neonacisté) Asi to není úplně o oblíkání, ale tak bohužel ta holá hlava je tam docela častá.“

„(neonacisté) Jsou namakaný... Nosej u sebe nůž.“ (Kristýna)

III. Neonacistická hudba, symbolika a organizace

I v této skupině většina zná kapelu Ortel, Oliver zná i jména dvou písní této kapely. Oliver, Oskar a Kristýna znají kapelu Orlík. Oliver zmínil kapelu Conflict 88, kterou blíže nezná. Oliver zná i neonacistickou šifru 88, dále zmiňoval svazek dubových ratolestí. Ostatní zmiňovali hákový kříž a nacistickou orlici.

IV. Současná hrozba neonacismu pro společnost

I v této skupině se všichni shodli, že muslimští teroristé jsou větší hrozbou než neonacisté, pouze Oliver se domnívá, že neonacisté představují stejně velkou hrozbu jako muslimští teroristé.

2.7.4 Skupina D

Studentky 4. ročníku střední odborné školy

Jméno	Věk	Setkal/a ses s projevy rasismu?	Stal/a ses obětí rasistického chování?
Lucie	18	ANO	NE
Marika	19	ANO	NE
Aneta	19	ANO	NE
Olga	18	NE	NE
Vanda	19	NE	NE
Lenka	22	NE	NE
Anděla	20	Nevím	NE

Tabulka č. 4

Skupina D měla jednoznačně nejmenší znalosti ve sledovaných tématech. Studentky nedokázaly sestavit definici rasismu, z toho vyvozujeme, že nemůžou mít ani správnou představu o rasistech. Studentky nevěděly, jaké jsou nejdůležitější a zároveň specifické rysy neonacismu. Překvapující bylo, že krom všeobecně známých nacistických symbolů, studentky uvedly i specifický neonacistický symbol oregon. Zcela špatně uvedly jako neonacistický symbol šesticípou tzv. Davidovu hvězdu. Studentky se domnívají, že neonacistické hnutí upadá. Neonacistům připisovaly vnější znaky, specifické spíše pro tradiční skinheady. Správně studentky zmínily, že neonacisté pořádají demonstrace v místech, kde žijí menšiny. Dále studentky neonacisty popisovaly nespecificky a nepřesně.

I. Definování rasismu

Studentky dokázaly vyjmenovat různé druhy rasistického chování, avšak nedokázaly sestavit vhodnou univerzální definici rasismu. Olga se domnívá, že se lidé rozdělují na rasy, konkrétně na „čisté rasy a míšené rasy.“

„Nenávistný postoj vůči nějaké menšině.“ (Lucie)

II. Typický neonacista, jak se chová, obléká atd.

Studentky rasistu definují jako člověka, který se projevuje rasisticky. Souhlasila s tvrzením, že neonacisté jsou rasističtí. Ale nedokázala vysvětlit, v čem tkví hlavní rozdíl mezi rasisty a neonacisty.

Studentky se domnívají, že neonacisté jsou násilnější, agresivnější a páchají výtržnosti a násilnou trestnou činnost. Studentky dále mají za to, že neonacisté jsou potetovaní. Dále studentky zmínily, že neonacisté pořádají pochody a demonstrace v místech, kde žijí menšiny. Podle Mariky se neonacisté oblékají tak, aby budili strach a vypadali nebezpečně.

„Ty rasisti jdou spíš proti té odlišný barvy pleti, a těm neonacistům je to jedno...“

(Lenka)

„(Neonacisté) Nosej ty košile a Martensky... (neonacista) a má u sebe obušek.“ (Vanda)

„(Neonacisté) Maj svaly a jsou plešatý.“ (Anděla)

III. Neonacistická hudba, symbolika a organizace

Studentky neznají žádnou neonacistickou nebo rasistickou hudbu. Jak symboly neonacismu studentky uvedly hákový kříž, boxer, tři sedmičky tzv. oregon, lebku, tlapatý kříž a šestícípou hvězdu. Oregon je modifikace nacistické svastiky.¹²⁴

IV. Současná hrozba neonacismu pro společnost

Studentky se domnívají, že neonacismus upadá. Hrozba neonacismu pro společnost je podle studentek malá.

¹²⁴ BURYÁNEK J., Interkulturní vzdělávání II., s. 161.

2.8 Diskuse

Z tabulek 1 až 4 je patrné, že se drtivá většina respondentů setkala s rasismem. Avšak pouze Jan, Ivan a Kristýna uvádí, že se stali obětí rasistického chování. Z analýzy dat jednoznačně vyplývá, že ve vědomostech jsou mezi skupinami velké rozdíly. Muži v rámci našeho výzkumu disponovali hlubšími znalostmi ve všech sledovaných okruzích. Nejhůře si vedla skupina složená výhradně z žen. Až na výjimky zosobněné Ivanem a Oliverem nikdo neznal konkrétní neonacistické kapely, oděvní značky nebo organizace. Oliver četl o kapele Conflict 88 v souvislosti s Tomášem Ortelem. Ivan znal neonacistickou oděvní značku Pitbull. V žádné skupině se neobjevil jedinec, který by disponoval hlubšími znalostmi o neonacismu. Zajímavou korelaci můžeme vysledovat mezi znalostmi ve sledovaných okruzích a odhadem hrozby neonacismu. Studenti, kteří mají více správných vědomostí o neonacistickém hnutí, zpravidla považují neonacismus za větší a reálnější hrozbu pro společnost. Naopak skupina D, která prokázala nejmenší znalosti, považuje potenciální hrozbu ze strany neonacistů za marginální. Polovina studentek ze skupiny D, se v životě nesetkala s projevem rasismu, i tento fakt bude mít dozajista spojitost s tím, že studentky nespatřují v neonacismu větší hrozbu. V rámci našeho výzkumu se neprokázal žádný vztah mezi věkem respondentů a znalostmi. Taktéž nebyly patrné rozdíly mezi odpověďmi studentů, kteří se stali obětí rasismu, a těch, kteří tuto zkušenost neměli. Z odpovědí bylo zřejmé, že nikdo z dotazovaných neměl rozsáhlejší zkušenosti s neonacisty. Nejen na základě odpovědí ale i podle oblečení respondentů můžeme usuzovat, že nikdo ze studentů neinklinoval k neonacismu nebo rasismu.

Závěr

V dnešní době mají mladí lidé nepřehledné množství způsobů jak se realizovat a díky internetu mají možnost si dohledat téměř jakoukoliv informaci. Právě nekonečný kyberprostor internetu se mohl stát pro české neonacisty hlavním prostředkem jak zaujmout mladou generaci. Podle námi shromážděných informací z praktické ale i teoretické části můžeme usuzovat, že decentralizované a roztržité neonacistické hnutí v ČR svůj pomyslný boj o duše současné mládeže prohrává. Internetové aktivity neonacistů byly z velké části potlačeny a to zejména díky úsilí PČR, také medializované rasově motivované útoky byly potrestány exemplárně. Neonacistické oděvní značky nejsou v ČR ve větší míře propagovány ani distribuovány. Ve školách jsou mladí lidé vedeni k toleranci a multikulturalismu. Tyto a mnoho dalších faktorů působí na současné mladé lidi.

Kvalitativní výzkum pomocí metody ohniskových skupin ukázal, že v rámci několika tříd jedné školy nikdo nemá hlubší znalosti dané problematiky. Můžeme se domnívat, že současné neonacistické hnutí nemá prostředky jak současnou mladou generaci nadchnout. Oproti devadesátým letům, kdy hnutí skinheads zažívalo v ČR boom, je dnes situace zcela jiná. Větší část respondentů ani neznala kultovní skinheadskou kapelu Orlík, avšak spojení skinhead – neonacista v myslích studentů zůstává, což se dostává do rozporu s realitou, kdy velká část soudobého neonacistického hnutí zčásti nebo zcela opustila image skinheads. A naopak někteří čeští skinheadi navazují na tradiční apolitické skinheady a rasismus nebo nacismus striktně odmítají. Většina dotazovaných studentů znala kontroverzní kapelu Ortel, ale pouze jediný student věděl o neonacistické minulosti Tomáše Ortela, frontmana tohoto uskupení. Pouze ve skupině B, která mezi ostatními vynikala, se diskutovala snaha neonacistů prosadit se v politice, což je jednoznačně důležitý a nebezpečný aspekt soudobého neonacistického hnutí. O tom, že se do vrcholné politiky mohou dostat pravicoví radikálové, jsme se mohli přesvědčit letos na Slovensku, strana Mariana Kotleby získala ve volebním klání 14 křesel. Z odpovědí většiny dotazovaných bylo více než zřejmé, že je problematika neonacismu nikterak nezajímá. Z tohoto můžeme usuzovat, že myšlenky a subkultura neonacismu mezi studenty středních škol neproniká. Zdá se, že životní styl neonacistů studenty neoslovuje. Naopak

během výzkumu se ukázalo, že jeden student je aktivním sympatizantem krajní levice. V rámci výzkumu byl objeven vztah mezi vědomostmi respondentů a jejich názorem na možnou hrozbu neonacismu pro společnost. Studenti, kteří měli špatné znalosti v námi sledované problematice, považovali neonacisty za málo nebezpečné. Naopak studenti s lepšími znalostmi neonacismus považovali za větší hrozbu. Výzkum byl proveden na statisticky nevýznamném vzorku středoškolských studentů, z tohoto důvodu nelze závěry generalizovat.

Z našeho výzkumu však vzešly dvě zásadní hypotézy, které by dle našeho názoru stálo za to ověřit v rámci rozsáhlejšího kvantitativního šetření. První hypotézu můžeme shrnout takto: neonacismus a pravicový extremismus mezi studenty středních škol neproniká. Druhá hypotéza může znít takto: Studenti bez znalostí dané problematiky podceňují hrozbu neonacismu. Pokud by se druhá hypotéza potvrdila, dal by se doporučit nějaký druh osvětové činnosti, například v součinnosti s Policií ČR. Na školách by mohly proběhnout krátké besedy s odborníky na extremismus z řad policie. Během zpracování teoretické části bylo zjištěno, že na internetu je volně k dispozici nepřehledné množství neonacistické tvorby zejména pak hudební. Důkladnější průzkum a mapování těchto produktů krajní pravice by mohl být vhodným objektem zkoumání diplomové práce.

3 Použité informační zdroje

3.1 Odborná literatura

1. BASTL, Martin. *Krajní pravice a krajní levice v ČR*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011. Politologie (Grada). ISBN 9788024737973.
2. BRIDGE, Antony. *Křížové výpravy*. 1. vyd. Překlad Marie Kreysová. Praha: Academia, 1995. ISBN 8020005129.
3. BURYÁNEK, Jan (ed.). *Interkulturní vzdělávání II.: doplněk k publikaci Interkulturní vzdělávání nejen pro středoškolské pedagogy*. Praha: Člověk v tísni, 2005. ISBN 8090351050.
4. DACÍK, Tomáš. *Rasy a rasismus*. Brno: CERM, 2000. ITEM. ISBN 8072041754.
5. DANICS, Štefan a Tomáš KAMÍN. *Extremismus, rasismus a antisemitismus*. Vyd. 1. Praha: Policejní akademie České republiky, 2005. ISBN 8072512048.
6. DANICS, Štefan. *Extremismus*. Vyd. 1. Praha: Triton, 2003. Řešení krizových situací. ISBN 8072544543.
7. DAVID, Roman. *Politologie: základy společenských věd*. 5. přeprac. a rozš. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2003. ISBN 8071821624.
8. DEMARCO, Donald a Benjamin WIKER. *Architekti kultury smrti*. Vyd. 1. Praha: Res Claritatis, 2011. ISBN 9788090414310.
9. DOBEŠOVÁ, Zuzana. *Česká neonacistická scéna po roce 1989: (analýza českého neonacismu po roce 1989)*. Olomouc, 2006. Bakalářská práce. UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, Filozofická fakulta, Katedra politologie a evropských studií. Vedoucí práce Mgr. Markéta Šustková, Ph.D.
10. FREDRICKSON, George M. *Rasismus: stručná historie*. 1. vyd. v českém jazyce. Překlad Veronika Matysová. Praha: BB art, 2003. ISBN 8073411245.
11. GELLNER, Ernest André. *Národy a nacionalismus*. 2. vyd. Praha: J. Hříbal, 1993. Poznání (Hříbal). ISBN 809013811X.
12. CHMELÍK, Jan. *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*. Praha: Linde, 2001. ISBN 8072012657.

13. CHMELÍK, Jan. *Symbolika extremistických hnutí*. Vyd. 1. Praha: Armex, 2000. ISBN 80-862-4414-8.
14. KAJANOVÁ, Alena. *Sociální práce s etnickými a menšinovými skupinami: etnické, marginální a rizikové skupiny*. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2009. ISBN 9788073941819.
15. KALAMÁR, Štěpán. *Terminologie a symbolika užívaná soudobou extremistickou scénou*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2011. Monografie (Key Publishing). ISBN 9788074181030.
16. KRULÍK, Oldřich. *Řád Mlčících bratří*. Rexter [online]. Brno: Masarykova univerzita, fakulta sociálních studií, Centrum pro bezpečnostní a strategická studia, 2003, 2013(2) [cit. 2016-03-26]. ISSN 1214-7737. Dostupné z: <http://www.rexter.cz/rad-mlcicich-bratri/2003/11/01/>
17. MACHALOVÁ, Tatiana. *Lidská práva proti rasismu*. Vyd. I. Brno: Doplněk, 2001. ISBN 8072390996.
18. MAREŠ, Miroslav. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2003. ISBN 8086598454.
19. MAREŠ, Miroslav. *Terorismus v ČR*. 1. vyd. Brno: Centrum strategických studií, 2005. ISBN 8090333389.
20. MCGOWAN, Lee. *Radikální pravice v Německu od roku 1870 po současnost*. V českém jazyce vyd. 1. Překlad Petra Kůsová. Praha: Prostor, 2004. Obzor (Prostor). ISBN 8072601229.
21. MCNAB, Chris. *SS 1923-1945: základní skutečnosti a údaje o Himmlerových oddílech SS: 2. světová válka v datech*. 1. české vyd. Praha: Svojtka & Co., 2010. Druhá světová válka v datech. ISBN 9788025603741.
22. MOREE, Dana, JANSKÁ, Iva (ed.). *Než začneme s multikulturní výchovou: od skupinových konceptů k osobnostnímu přístupu*. Praha: Člověk v tísni, 2008. ISBN 9788086961613.
23. PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova: příručka (nejen) pro učitele*. 2. aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Triton, 2011. ISBN 9788073875022.

24. REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009. Sociologie (Grada). ISBN 9788024730066.
25. ŘÍČAN, Pavel. *S Romy žít budeme - jde o to jak: dějiny, současná situace, kořeny problémů, naděje společné budoucnosti*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1998. ISBN 8071782505.
26. STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice: Albert, 1999. 228 s. ISBN 80-85834-60-X.
27. ŠÍŠKOVÁ, Tatjana (ed.). *Výchova k toleranci a proti rasismu: [multikulturní výchova v praxi]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2008. ISBN 9788073671822.
28. ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. ISBN 9788073673130.
29. VEGRICHTOVÁ, Barbora. *Extremismus a společnost*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 9788073804275.
30. VLACHOVÁ, Klára, Blanka Řeháková. 2004. „Národ, národní identita a národní hrdost v Evropě.“ *Sociologický časopis / Czech Sociological Review* 40 (4): 489–508. ISSN 0038-0288.
31. WOLF, Josef. *Lidské rasy a rasismus v dějinách a v současnosti: člověk a jeho svět*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2000. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 8024600994.
32. ZÝBALOVÁ, Monika. *Kořeny rasismu*. Brno, 2011. Bakalářská práce. MASARYKOVA UNIVERZITA, Pedagogická fakulta, Katedra občanské výchovy. Vedoucí práce PhDr. Milan Valach, Ph.D.

3.2 Jiné informační zdroje

1. *ansgararyan* [online]. Mantel (Německo), 2016 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.ansgararyan.com/MAeNNER/HOODIES/Back-in-Black-schwarz-HO::405.html>
2. *Co je extremismus?: INFORMACE O EXTREMISMU*. Policie ČR [online]. [cit. 2016-03-02]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/prevence-informace-o-extremismu-co-je-extremismus.aspx>

3. ČORNEJ, Petr. *Dějepis pro střední odborné školy: české a světové dějiny*. 2. vyd. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2008. ISBN 9788072353828.
4. Čtyři žháři z Vítkova si odsedí 20 a 22 let, potvrdil Nejvyšší soud. In: I dnes.cz [online]. Praha: MAFRA, 2011 [cit. 2016-04-01]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/nejvyssi-soud-zamitl-dovolani-zharu-z-vitkov-foo-/krimi.aspx?c=A111228_092119_krimi_zep
5. DVOŘÁK, Aleš. *Rudolf SEIDL: Osvětím: Fakta versus fikce*. In: Dějiny a současnost [online]. Praha [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://dejinyasoucasnost.cz/archiv/2006/1/rudolf-seidl-osvetim/>
6. *Extremistická senzace slovenských voleb. Kotleba vytěžil uprchlickou krizi*. IDNES [online]. Praha: MAFRA, 2016 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/marian-kotleba-slovensko-volby-d3g-/zahranicni.aspx?c=A160306_115452_zahranicni_ert
7. *Hlas krve - Bílý rock'n'roll*. In: Youtube [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <https://youtu.be/yW7ee1oa6zg>
8. CHALUPA, Petr, Jaromír RUX a Jaromír DEMEK. *Zeměpis pro 8. a 9. ročník základní školy: lidé žijí a hospodaří na Zemi : učebnice zpracovaná podle osnov vzdělávacího programu Základní škola*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1998. ISBN 8072350048.
9. *Imperium - 07 - Hodný pán*. In: Youtube [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <https://youtu.be/bnBy-wFHQcQ>
10. *"KONEČNÉ ŘEŠENÍ ŽIDOVSKE OTÁZKY"*. Holocaust.cz [online]. [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://www.holocaust.cz/dejiny/konecne-reseni-zidovske-otazky/>
11. KUKLÍK, Jan. *Dějepis pro gymnázia a střední školy*. 1. vyd. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2002. ISBN 8072351753.
12. *Polícia rozohnala zhromaždenie extrémistov*. Denník SME [online]. Bratislava: PETIT PRESS, 2009 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://bratislava.sme.sk/c/4348734/policia-rozohnala-zhromazdenie-extremistov.html>

13. *Policie si došlápla na lídry českých neonacistů z hnutí Wotan Jugend*. Česká televize [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1035515-policie-si-doslapla-na-lidry-ceskych-neonacistu-z-hnuti-wotan-jugend>
14. *Radikalismus, radikalismus*. Slovník cizích slov [online]. [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/radikalismus-radikalismus>
15. ŘÍSKÝ, Milan. *Rock na pravém křídle: II. část. Rock and all*. Praha: rock and all, 2015, 1(5), 26–31. ISSN 2336-8306.
16. SEDLÁČEK Robert. *SKINHEADS dokument*. České televize 1998. In: Youtube [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <https://youtu.be/wf7t1jaYVIs>
17. SEIDL, Rudolf. *Osvětím: fakta versus fikce*. In: Národně vzdělávací institut [online]. 2007 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.vzdelavaci-institut.info/?q=node/369>
18. SOCHOROVÁ, Petra a Veronika PLEŠKOVÁ. 59391. *ANTIDISKRIMINAČNÍ ZÁKON*. In: EPRAVO.CZ: Sbírka zákonů, judikatura, právo [online]. Praha, 2009 [cit. 2016-03-13]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/antidiskriminacni-zakon-59391.html>
19. *Soud propustil Pechance, který na diskotéce ubodal Roma*. In: Novinky.cz [online]. Praha, 2014 [cit. 2016-04-01]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/krimi/340356-soud-propustil-pechance-ktery-na-diskotece-ubodal-roma.html>
20. *Soud rozhodl o rasovém motivu vraždy*. In: IHNED.cz: Hospodářské noviny [online]. Praha, 1998 [cit. 2016-04-01]. Dostupné z: <http://archiv.ihned.cz/c1-948773-soud-rozhodl-o-rasovem-motivu-vrazdy>
21. STRNADOVÁ, Tereza. *Slavičí Ortel, 168 Hodin*. In: ceskatelevize.cz: Česká televize [online]. Praha, 2015 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10117034229-168-hodin/215452801101206>
22. Vladimír518. *Kmeny: SKINHEADS*. In: Youtube [online]. [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: <https://youtu.be/8NKoJTr73EM>

23. *Whitemedia* [online]. California (USA), 2012 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z:
<http://www.white-media.info/>

4 Seznam tabulek

Tabulka č. 1 – Studenti sexty víceletého gymnázia.....	s. 41
Tabulka č. 2 – Studenti oktávy víceletého gymnázia	s. 43
Tabulka č. 3 – Studenti 2. ročníku střední odborné školy.....	s. 46
Tabulka č. 4 – Studentky 4. ročníku střední odborné školy.....	s. 49